

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRE/A D'EDUCACIÓ INFANTIL

**“AFAVOREIX LA METODOLOGIA PER PROJECTES LA
INTERCULTURALITAT A L'AULA D'INFANTIL?”**

Nom de l'alumna: Aina Mateu Beltran

Nom de la tutora: Núria Porcar Mallén

Àrea del coneixement: Didàctica i organització escolar

Curs acadèmic: 2015-2016

Índex

RESUM.....	1
1. JUSTIFICACIÓ I OBJECTIUS.....	2
2. MARC TEÒRIC	3
3. METODOLOGIA	9
4. PROPOSTA D'INTERVENCIÓ	10
5. CONCLUSIONS.....	14
6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	17
7. ANNEXOS	19

RESUM

En el present treball de Final de Grau, d'ara endavant TFG, s'exposen els beneficis de treballar per projectes, la importància de treballar la diversitat cultural en Educació Infantil i la relació que existeix entre els dos aspectes clau, per la qual cosa, es presenta una part teòrica que reforça aquesta idea i una proposta d'intervenció en la qual mitjançant el treball per projectes, s'aplica la integració intercultural a una realitat d'aula diversa.

Aquest TFG mostra que treballar per projectes és una metodologia que desenvolupa i potència substancialment els valors, està oberta a la participació de les famílies, s'adapta a les necessitats de l'alumnat i és flexible a l'hora d'aplicar-se. És per això que, gràcies a aquesta metodologia, es pot integrar la diversitat cultural en l'etapa d'Infantil, sent els i les alumnes i les famílies els protagonistes de la creació de la identitat, procedència i cultura pròpies.

PARAULES CLAU

Interculturalitat, projectes de treball, Educació Infantil i col·laboració familiar.

ABSTRACT

In the present final year project, onwards "TFG", presents the profits of working for projects, the importance of focusing on cultural diversity in early education and the relationship there is between the two key aspects. Thus, it also presents a theoretical part that reinforces this idea and a proposal of intervention in which, through the work for projects, the intercultural integration is applied to the reality of a diverse classroom.

This TFG shows that working for projects is a methodology that substantially develops and fosters values, it is open to the participation of the families, it adapts to the needs of the pupils and it is flexible when it comes to its implementation. This is why, thanks to this methodology, it is possible to integrate cultural diversity in early years, being the pupils and their families the main protagonists of the creation of their own identity, background and culture.

KEY WORDS

Interculturality, work projects, early education and family collaboration.

1. JUSTIFICACIÓ I OBJECTIUS

El treball que es presenta a continuació desenvolupa una investigació teòrica acompanyada d'una proposta d'intervenció que sorgeix de la necessitat de crear espais interculturals a l'aula d'Infantil.

Aquesta proposta està enfocada a una aula on la major part d'infants són estrangers. Es troba en el C.E.I.P. Isidoro Andrés Villarroya de Castelló de la Plana, on l'aula de 5 anys A, de línia en valencià, està composta per alumnes de diferents llocs. Arran l'observació realitzada en l'aula, on he cursat el pràcticum II, he trobat diferències culturals i de procedència. Per això surt la idea de crear la proposta d'intervenció per aquesta classe, encara que aplicable a altres realitats d'aula a més de potenciar i divulgar la interculturalitat.

Així doncs, pensant en aquesta aula i veient la falta de coneixements entre els iguals, sorgeix la hipòtesi d'aquest TFG. Aquest necessita una metodologia que potencie la interculturalitat en Infantil, per la qual cosa he pensat en el treball per projectes. A banda, és la metodologia utilitzada en l'aula.

El motiu d'haver escollit la interculturalitat i no una altra temàtica és perquè des de ben menuts necessitem crear la nostra identitat, a la vegada que conèixer la dels nostres iguals, i per aquesta raó em sembla interessant treballar les cultures, el món que ens envolta i la identitat pròpia, perquè vivim en una societat en constant canvi, on l'educació s'hi ha de vincular per poder seguir el ritme donant pas també a les noves metodologies.

Aquests canvis vénen donats per moltes circumstàncies lligades a l'educació. Així doncs, resulta important treballar les cultures d'una realitat d'aula en Infantil, per aproximar als xiquets i xiquetes a les seues arrels més properes i les dels seus iguals, per aprendre a respectar, valorar, conèixer, desenvolupar els valors d'igualtat, identitat i diversitat, entre d'altres, ja que un projecte intercultural abraça infinits temes i valors transversals per treballar a l'aula.

D'altra banda, són també aspectes importants en l'etapa d'Infantil la col·laboració, cooperació i participació de les famílies, d'aquí que en la proposta es destina un mes a les visites d'aquests, perquè els familiars són el motor principal d'un projecte cultural, de les arrels dels infants i sobretot perquè les xiquetes i xiquets se senten motivats i amb ganes d'aprendre sempre que es tracta d'una realitat tan propera com són ells mateixos.

Per tant, els **objectius generals** d'aquest treball són demostrar, arran investigacions d'autors en revistes, llibres, etcètera, que el treball per projectes és una alternativa al treball tradicional a l'hora d'integrar la interculturalitat perquè aporta flexibilitat, valors, participació, cooperació i col·laboració de la comunitat educativa i no deixa la diversitat cultural com un aspecte transversal, sinó que aquesta és la principal font del projecte i desenvolupar així una proposta pràctica.

Arran d'aquests, s'elabora un llistat amb els **objectius específics** que s'adquireixen al llarg del treball:

- Aprofundir en la metodologia per projectes en l'etapa d'Infantil.
- Donar a conèixer la importància de fomentar la interculturalitat des de menuts.
- Analitzar l'evolució històrica de les metodologies de l'educació.
- Elaborar un projecte útil per a la pràctica educativa.
- Divulgar informació de la interculturalitat i els projectes de treball.
- Observar que la diversitat cultural és enriquidora.
- Proposar activitats de participació i implicació familiar.
- Identificar elements i metodologies favorables per a la participació de la família a l'aula.
- Impulsar la col·laboració familiar.

2. MARC TEÒRIC

La interculturalitat és un aspecte fonamental per treballar en l'etapa d'Infantil perquè cada dia hi ha més cultures barrejades a les aules i cal donar-li importància perquè aquesta és enriquidora per al procés de comunicació i interacció entre iguals i grups socials, escoltant i acceptant noves idees, cultures i formes d'entendre la vida.

“La diversitat és una ferramenta per comprendre'ns millor a nosaltres mateixos i la lluita contra l'exclusió és una manera de trobar-li un sentit a l'educació” (Carbonell, 1995, p.14). Així, eliminar prejudicis i fomentar la diversitat com un aspecte positiu i no de discriminació és necessari a l'escola, i s'ha de buscar una metodologia oberta que treballi aquests valors implícits en la diversitat.

Interculturalitat

Un article publicat per la Biblioteca Pública Lu Bohigas (2004) explica per què és important treballar la interculturalitat a l'aula d'Infantil: la crisi econòmica ha augmentat els moviments migratoris per treball, estades a l'estranger, etcètera, la qual cosa ha afavorit les relacions i convivència entre persones de diferents països. Aquestes relacions han canviat l'entorn social tant a les escoles com als barris, botigues, treball... El contacte entre els infants de diferents cultures és més natural que el dels adults, el coneixement dels costums i formes de viure sempre és positiu per pal·liar la discriminació i dificultats de les relacions entre grups culturals.

A més, es coneix poc dels estrangers que viuen entre nosaltres. I de vegades, se'ls atribueixen llunyanies geogràfiques, culturals, d'ètnia o economia. Per aquest motiu, interessa estudiar-ne les seves formes de vida, els seus comportaments, les seves llengües, etcètera. (Besalú, 2003, pp.85

– 87). Perquè hui en dia la societat està en continu canvi i la informació fa minvar les estructures bàsiques de la societat industrial.

En aquestes “s’hi poden constatar canvis que afecten tots els racons de la vida individual i col·lectiva de les persones”: canvis demogràfics i socials (estructura familiar i tradicional, els moviments migratoris), econòmics (atur, formació inadequada, exclusió, progrés...), en els valors (d’una banda l’individualisme, consumisme, intolerància de nous models culturals, insolidaritat...) etcètera i d’altra, “la solidaritat, el pacifisme, el dret a la igualtat” etcètera. (Alsinet i Ribera, 2000, p.126).

És per tot això que resulta necessari el canvi a l’escola, perquè la diversitat de cultures genera modificacions en el sistema educatiu i cal crear nous mètodes per tal d’augmentar l’interés, la motivació i la participació, excloent els models unidireccionals que no tenen en compte les necessitats ni els ritmes de cadascú, on la diversitat siga la protagonista, perquè aquesta és enriquidora per a tothom.

Per treballar la diversitat des del punt de vista cultural cal buscar una metodologia oberta, flexible i adaptada a l’aula on els infants són els protagonistes de l’aprenentatge, es treballen els valors i les normes de convivència partint dels interessos i altres sabers que no es contemplen en metodologies tradicionals, editorials o currículum, perquè el decret, té un article (Article 10. Atenció a la diversitat) d’atenció a la diversitat, però aquest està a banda de tots els aprenentatges, objectius, continguts i altres coneixements, quan la diversitat hauria d’estar implícita i integrada en tots els apartats que es tracten a la programació i decret d’Infantil. Aquest decret 38/2008, de 28 de març, de Conselleria d’Educació estableix objectius d’adaptació, intervenció educativa, de desenrotllament, mesures encaminades a necessitats específiques amb suport, etcètera, “buscant la resposta educativa que millor s’adapte a les seues característiques i necessitats personals”. Cal adequar aquests objectius a la realitat de cada aula, tant cultural, social, emocional, física com curricular.

A banda, aquest decret també aporta un article en relació a les famílies (Article 11. Relacions amb les famílies), en el qual s’exposa un objectiu de cooperació amb un pla d’actuació per informar als fills i filles dels familiars i la participació en aquest. Per la qual cosa, resulta essencial, establir uns altres objectius que donen la possibilitat d’obrir les portes de l’aula a les famílies, perquè aquestes col·laboren i cooperen en els aprenentatges de l’aula, participen i formen part activa de l’educació dels fills i filles, no tan sols cooperar i estar informats.

Així doncs, autors com Besalú (1992) van més enllà del currículum. Ell defineix l’educació intercultural amb els següents trets (p.134 - 135):

- Dirigir l'educació intercultural a tots els alumnes, no a grups reduïts de minories o grups culturals diferents, evitant la separació física d'aquests i oferint possibilitats de millorar el "coneixement, la comprensió i l'estima mútua entre nens i pares de cultures diferents".
- Integrar la interculturalitat en una "pedagogia centrada en el que aprèn i és capaç d'atendre totes les diversitats" perquè educar exigeix "situar la diversitat en un context".
- Veure la diferència com un fet positiu, acceptada i reconeguda pels altres.
- Ser la identitat personal, un procés obert, "una construcció personal, capaç d'evolucionar i d'incorporar elements nous".
- Reconeixement social.

Perquè la programació i el decret de segon cicle d'Infantil tenen aspectes cenyits, que no sempre són vàlids per a l'aprenentatge dels alumnes, per la qual cosa, aquests s'han d'adaptar a la realitat de cada aula, sent objectius flexibles i programacions obertes a cada realitat i a les necessitats.

Com afirmen Masip i Rigol (2000), "són contraris a la pedagogia de la diversitat els objectius tancats i quantificables que mesuren tothom de la mateixa manera, a que desconsideren la riquesa i la complexitat dels processos seguits per l'alumnat individualment i col·lectiva, i obliden el principi integrador d'avaluar el procés. Per això, els objectius s'han d'interpretar com a referència per guiar la programació i no com a fites tancades que tothom hagi d'assolir" (p26).

A més a més, "convé no limitar-se a una relació de continguts disciplinaris de caràcter conceptual o factual i plantejar-se la potencialitat que tenen els altres continguts, sobretot els procedimentals i actitudinals, per aconseguir la formació global que preconitza el sistema educatiu" (Masip i Rigol, 2000, p.26).

Arran aquest enfocament, es genera una nova forma d'avaluació en l'etapa d'Infantil de manera que el que s'avalua és "el proceso de aprendizaje y no solo las realizaciones finales o puntuales, siendo el ritmo de aprendizaje el propio de cada uno" i "evaluaciones continuas y formativas para valorar el logro de los objetivos específicos" (Giné, 2000, p. 46).

Però no es tracta de tenir aquests apartats a banda, sinó que cal integrar la diversitat en la metodologia de l'aula, adaptada a cadascuna d'aquestes i tenint-la sempre present a l'hora de treballar. Per aquesta raó es planteja un projecte curricular de centre que enfoca la diversitat com un element comú per a tots, per potenciar la qualitat de l'ensenyament i "romper moldes" (Giné, 2000, p.38). D'aquesta manera el P.C.C. està obert a la diversitat en totes les àrees curriculars, com un aspecte essencial i punt fonamental en cadascuna d'aquestes i no com un element transversal.

Hui en dia, la possibilitat d'elaborar el mateix projecte educatiu de centre és una ocasió per definir la proposta cultural més adequada a les necessitats del nostre alumnat i condicionants de l'entorn.

“La revisión del currículo escolar debería, pues, afectar a todas las áreas, porque todas ellas pueden contribuir a alcanzar un aprendizaje más científico, más eficaz, pero también más funcional y más justo: sólo así podrá ser un currículo más intercultural” (Besalú, 2010).

Aprentatge per projectes de treball

L'aprenentatge per projectes de treball segons Muñoz i Díaz (2009) és una metodologia basada en la investigació – acció que té com a objectiu organitzar el currículum des d'un enfocament global i significatiu (p.106), iniciant-lo des d'una necessitat, demanda o fet de l'aula, buscant propostes i aprenentatges constructivistes per a elles i ells.

Al llibre *Historia y perspectiva actual de la educación Infantil*, es destaquen els canvis produïts al llarg de la història de l'educació en les metodologies d'Educació Infantil contrastant pedagogies educatives tradicionals amb la innovació i els avanços produïts actualment (Sanchidrián, C. i Ruiz, J., 2010, p. 307 - 309).

Els principals antecedents són Rousseau i Pestalozzi, seguits de Friedrich Fröbel i John Dewey, qui va influir en l'Escola Nova amb el concepte d'activitat educativa junt amb Maria Montessori o Decroly, que englobaven moviments contraris a l'escola tradicional, sorgits a finals del segle XIX. Aquests autors van plasmar una metodologia regeneracionista on es veia una millora de l'educació incorporant la pedagogia progressista, que es va veure dissolta en consolidar la democràcia. Aquests precursors (Rousseau, Pestalozzi, Dewey, Montessori, Decroly...) van defensar la idea de convertir l'etapa d'Infantil en el centre del seu propi aprenentatge on el docent actuava com a guia en aquest procés.

En els últims anys han anat sorgint nous models pedagògics per pal·liar les deficiències del mètode tradicional basat en editorials i fitxes. Cada vegada, són més els docents que es decanten per les noves metodologies i organitzacions començant per les unitats didàctiques fins a arribar als projectes de treball, que suposen una salt en la pràctica docent a l'hora de veure i entendre l'ensenyament des d'un punt de vista innovador, significatiu i constructivista, on els infants són els que creen els seus propis aprenentatges, tal com van implantar els pedagogs nomenats anteriorment.

Els racons i els tallers “passen actualment per una fase d'estancament i que no s'avança en la seva aplicació a nous camps”. A més a més, els racons no són una metodologia sinó que és una forma d'organització de l'aula i els tallers se centren en àrees curriculars manipulatives (Masip i Rigol, 2000, p.30).

En aquesta metodologia oberta i participativa, els alumnes són els protagonistes dels seus aprenentatges, aportant innovació, interès, reflexió, valors, cultures, etcètera de manera

compartida, lliure i cooperativa, per la qual cosa resulta interessant treballar la interculturalitat a través dels projectes, fet que permet aconseguir un grup unit amb relacions positives entre tots els alumnes, aconseguint que valoren la diversitat de cadascun dels companys i companyes i coneguen més enllà del que veuen diàriament, aconseguint que l'escola sigui un "lloc privilegiat d'aprenentatge i de creixement personal, per això els alumnes s'han d'involucrar en el seu procés d'aprenentatge constant. Els alumnes han de tenir un paper actiu en tot moment per sentir-se motivats i amb ganes de conèixer coses noves" (Bosch, 2012, p.6). A més a més, aquesta metodologia permet la participació oberta de tota la comunitat educativa, fent partícips als familiars en l'educació intercultural dels seus fills i filles.

Com afirma Hernández (2000), pioner en investigacions del treball per projectes, aquests són "concebidos en 'un lugar', entendido en su dimensión simbólica y como referencia de una concepción educativa y del conocimiento", que responen a les necessitats d'organització de continguts escolars des d'una perspectiva globalitzada, participativa, i activa on l'alumne organitza, comprén i assimila la informació.

Així doncs, tal com apunta Del Carmen (2000) el projecte de treball té un enfocament cooperatiu amb un pla d'acció on un grup d'infants es coordina per aconseguir resoldre alguna cosa mitjançant la interacció entre iguals perquè cada xiquet i xiqueta suggereix, actua i posa a disposició de la resta de companys i companyes els seus coneixements. (p.60).

Importància de les famílies

En el context d'interculturalitat, la font principal d'aprenentatges prové de les famílies i gràcies al treball per projectes aquestes poden col·laborar i es veuen involucrades en l'educació dels seus fills i filles, fent-los partícips de la creació dels fonaments de la seua procedència.

Aquesta col·laboració, aporta informació, implicació, motivació i explicar de primera mà a la resta d'alumnat tot el que saben de les seues cultures, cosa que amb altres metodologies no cap la possibilitat perquè no contemplen la diversitat amb aquesta naturalitat, cooperació i integració de tota la comunitat educativa i les editorials tenen una metodologia tancada que deixa de banda les cultures i les famílies, perquè tal com diuen Alsinet i Ribera (2000):

Una de les claus d'èxit de qualsevol activitat adreçada a la producció d'un servei rau en la seva capacitat de connectar amb les expectatives i necessitats de les persones que en fan ús. En el cas de l'escola passa per saber establir un contacte directe i una col·laboració estreta amb les famílies de la seua comunitat escolar, que possibiliti aconseguir nivells suficients d'informació mútua, de coherència i de complementarietat en la tasca educativa (p.127).

Avui, l'estructura familiar es veu afectada per "l'absència d'establiment d'un model familiar alternatiu". "Abans la força de la institució familiar o l'entorn comunitari podien fer una tasca supletòria", avui passa a ser assumida per l'escola. Cal impulsar la reflexió i diàleg entre escola i família per afavorir les necessitats educatives (Alsinet i Ribera, 2000, p.127-128).

Els projectes de treball per a integrar la interculturalitat

Tenint en compte el canvi constant de la societat cada vegada més exigent, cal reinventar l'escola canviant el currículum, com afirma Bosch (2012):

L'educació actual ha de donar resposta a la realitat que vivim i que ens envolta, una realitat d'incertesa. Un món en canvi constant i cada cop més exigent. Així doncs, sorgeix la necessitat de fer un canvi de mentalitat i reinventar l'escola en tots els seus aspectes. [...] Amb això, comencen a sorgir tot tipus de mètodes innovadors fins arribar a la idea del Treball per Projectes que es converteix en un eix que ens porta a reflexionar i aprofundir en l'adquisició del coneixement (p. 6-7).

Hernández (2000) assenyala que en el nou context social, que està en continu canvi, els projectes de treball constitueixen un nou mètode simbòlic, tenint de referència un concepte d'educació que permet aproximar-se a la identitat, la subjectivitat i partir del desenvolupament de les competències per interpretar i comprendre el món que els envolta (p. 40 - 44).

La teoria sociocultural de l'aprenentatge considera la "interacció entre les persones com el principal factor que ajuda a construir i a organitzar el coneixement, alhora que interpreta la diversitat com una manifestació de les diferents idees, maneres de fer, interessos i necessitats que conflueixen a l'aula" i cal "potenciar en els nois i noies un aprenentatge cada vegada més autònom i amb més parcel·les d'iniciativa personal que els permeti inserir-se de manera crítica en l'entorn social que els ha tocat viure" (Masip i Rigol, 2000, p.13-15). En aquest aspecte, l'escola ensenya valors com el respecte i la igualtat des de ben menuts junt amb la família. Aquests valors es consoliden al llarg de tota la escolaritat per formar als futurs ciutadans per a una millor convivència en una societat d'igualtat i de diversitat enriquidora.

Tal com afirmen Masip i Rigol (2000):

L'atenció a la diversitat tendeix a posar l'atenció en els processos personals i col·lectius, en la comunicació i l'intercanvi, en l'atenció als interessos i desitjos de les persones, en la creació d'autèntics ambients d'aprenentatge, en els quals el que cal fer i aprendre depèn menys de programacions rígides de continguts, horaris i activitats, que no pas de les necessitats expressades i de la possibilitat de compartir uns objectius (p.23).

I d'ací que l'elecció de treballar l'atenció a la diversitat per projectes és perquè tenen un "caràcter obert que pressuposa implicar-se col·lectivament i de forma negociada al voltant de la resolució de problemes", partint d'interessos i necessitats; compartint objectius, amb les idees com a punt de partida, treballant de manera integrada, i la "compensació entre llibertat personal i organització col·lectiva", promovent "un paper actiu de l'estudiant en l'avaluació", perquè "el temps es flexibilitza i es defineix pel grup, guiat pel professorat i els agrupaments són diversos segons l'activitat" (Masip i Rigol, 2000, p.29-30).

Aquesta metodologia innovadora dona la possibilitat de fer canvis a l'aula i del currículum. Amb els projectes, es creen estratègies d'organització dels coneixements i de la informació per establir relacions entre aquestes. Tots aquests aspectes faciliten l'atenció a la diversitat responent a un "planteamiento educativo globalizado" per fer recorreguts diferents segons els interessos, aprenentatges i necessitats a treballar segons els alumnes. Perquè ells i elles són els protagonistes i el mestre o la mestra actuen com a facilitadors dels aprenentatges dels infants. (Angelet, Bassedas i Comadevall, 2001, p.23).

Escoles que treballen per projectes integrant la diversitat.

Actualment les escoles busquen metodologies innovadores i els projectes de treball són una eina molt utilitzada en alguns centres d'avui en dia. Existeixen les escoles que realitzen projectes interculturals, projectes que integren la diversitat cultural i altres que treballen de manera transversal la diversitat en tots els projectes realitzats. Podem trobar alguns exemples d'aquest tipus d'escoles en l'**annex 1**.

3. METODOLOGIA

El TFG té una fase de recerca bibliogràfica per consolidar la part teòrica i una segona part en la que partint de la metodologia investigació – acció (Elliot, 1993), s'analitzen les característiques de l'aula i es dona resposta pràctica amb una proposta d'intervenció per tractar d'integrar la interculturalitat a l'etapa d'Infantil mitjançant una metodologia innovadora, flexible, adaptada i de pes per a les famílies.

Per començar amb la recerca d'investigació teòrica, es va fer una revisió d'articles i autors que parlaren sobre la interculturalitat i amb quina metodologia es podia abordar. Després de fer una recerca exhaustiva de metodologies, el treball per projectes és la metodologia més escaient ja que tracta la diversitat cultural des d'una visió crítica i una participació activa tant dels alumnes com de les famílies.

La recerca està dividida en dues parts, el treball per projectes i la interculturalitat. Una vegada obtinguda la informació desitjada d'ambdues parts, es comença a buscar una relació positiva entre metodologia i tema, a més de la vinculació amb les famílies.

Les principals fonts utilitzades són documents primaris, que proporcionen informació directa sobre el camp com ara llibres, revistes d'educació, buscadors educatius en la xarxa, escrivint les paraules clau, tant en valencià com en castellà, relacionant tota la informació rellevant. Aquestes estan compreses entre els anys 1995 i 2015 i seran útils per poder extreure les conclusions de la hipòtesi.

Una vegada recollida la informació rellevant que pot abordar la hipòtesi inicial, es planteja el treball explicant els canvis de la societat quant a l'estructura familiar i els moviments migratoris, la diversitat cultural als centres educatius, l'evolució de l'educació, el treball per projectes i la relació positiva que estableix aquesta metodologia amb la interculturalitat.

I es presenta una proposta d'intervenció per donar suport a aquesta, basada en una realitat d'aula de Castelló de la Plana de 5 anys que incorpora la participació de les famílies.

4. PROPOSTA D'INTERVENCIÓ

Projecte “D'on venim?”

Treballar la diversitat cultural en l'etapa d'Infantil és important, tal com es mostra al marc teòric i justificació anteriors. Per això dissenye una proposta d'un projecte intercultural per a una aula concreta.

La proposta està centrada en una aula real, la qual es pot trobar a **l'annex 2**. Aquesta es troba al Centre d'Educació Infantil i Primària Isidoro Andrés Villarroya a l'aula de 5 anys A.

En l'aula hi ha alumnes de diferents nacionalitats, per la qual cosa resulta interessant treballar les diferents cultures i procedències de l'aula per enriquir la unió entre els infants i aprendre més dels seus iguals, aprofitant la diversitat de cultures que s'hi troben.

En aquesta situació, es planteja una metodologia que integre la interculturalitat tenint com a punt fonamental les necessitats i característiques de l'alumnat, ja que com senyalen Hernández i Ventura (1992), “los proyectos no deben ponerse en marcha por un arrebato innovador sin sentido” (p.6) perquè un projecte “tiene sentido si favorece la construcción de un conocimiento que promueva la comprensión del mundo y la capacidad para actuar en él de una manera responsable y solidaria” (Sanmartín, 2008), entés com una concepció constructivista de l'aprenentatge.

La no unidireccionalitat dels aprenentatges es basa “en una constante conexi3n entre lo que ya se ha aportado, lo que se est1 construyendo y aquellos aspectos nuevos que se van incorporando” (Maj3, 2010, p.7-11), perquè cada infant té una realitat que comparteix cada dia amb els seus iguals i aquesta realitat pr3pia i dels altres, s’ha de con3ixer, acceptar i respectar tant com la pr3pia i la millor manera de fer-ho és proporcionant estrat3gies d’aprenentatge positives per a integrar la interculturalitat, és a dir, les diferents realitats dins d’una mateixa aula.

4.1. CONTEXTUALITZACI3 DEL CENTRE

El present TFG, sorgeix de la realitat d’aula del C.E.I.P. Isidoro Andr3s Villarroya en 5 anys (del curs 2015 - 2016) perquè té molts infants de diferents pa3sos i continents. Es troba als afores de Castell3, a les zones de nova urbanitzaci3, on viuen fam3lies joves amb un o m3s fills i filles, i moltes d’aquestes s3n estrangeres amb un nivell soci econ3mic mitj1 – alt. Geogr1ficament des de l’Avinguda Val3ncia de l’oest, fins a l’Avinguda Borriana pel nord. La ubicaci3 té possibilitats d’ampliaci3 i comunicaci3 amb la ciutat, per la qual cosa resulta m3s f1cil l’acc3s.

Tal com s’apunta al Projecte Educatiu del Centre (2014) el 90% de fam3lies s3n completes i el 10% monoparentals i els pares i mares tenen estudis primaris, molts secundaris i el 21% estudis superiors. Els treballs giren entorn la construcci3, administraci3 i mestresses de casa.

Com és una zona d’urbanitzaci3 nova, compta amb molta immigraci3 jove, i encara que el 55% de les fam3lies s3n de Castell3, la llengua vehicular en l’entorn familiar dels infants és en gran mesura el castell1 o una llengua estrangera, com l’angl3s o el roman3s en molts casos, per la qual cosa el valenci1 no es parla fora de l’escola.

Cal dir, que el PEC va ser actualitzat el 2014 i les xifres s3n aproximades. Aix3 doncs, el 17% de familiars d’altres estats ha augmentat considerablement en els 3ltims anys.

Al Projecte Educatiu de Centre es tenen en compte el pluralisme i els valors democr1tics en relaci3 amb la diversitat, tractada amb respecte i consideraci3, buscant la igualtat d’oportunitats, oferint ajuda pedag3gica i intervencions individualitzades.

4.2. CONTEXTUALITZACI3 DE L’AULA

En l’aula nombrada anteriorment, he estat desenvolupant el meu pr1cticum II i en la que he observat la gran diversitat i riquesa de cultures que hi trobem en aquesta. Est1 composta de 21 xiquets i xiquetes, dels quals un 95% s3n fam3lies completes, i un 5% monoparentals. Totes les fam3lies estan formades per persones que provenen de diferents llocs o han emigrat per motius de treball, b3 siguen de la Comunitat Valenciana, de tot l’estat espanyol o d’altres estats, encara que molts dels fills i filles s3n nascuts a Castell3.

Quant a la llengua vehicular de l'aula i del centre és el valencià, però la major part de les famílies no el parlen, sinó que utilitzen la seua llengua materna i/o el castellà. Encara que algunes mares estan estudiant valencià per poder ajudar i aprendre amb les filles i els fills.

Respecte a la metodologia, la mestra utilitza els projectes de treball, per la qual cosa seria fàcil integrar aquesta proposta a l'aula, de manera conjunta amb l'assemblea de rutines i hàbits i altres recursos com el llibre de matemàtiques i lletres. A més, l'aula està organitzada per racons.

Aquesta metodologia és flexible i oberta, adaptada als canvis de l'entorn i necessitats dels infants, perquè encara que té una programació es modifica sempre que siga necessari perquè moltes vegades el canvi ve donat per actuacions o necessitats dels infants, en relació a la diversitat que existeix entre ells, l'oratge, les eixides, etcètera.

Les característiques dels alumnes tenen una disposició bona cap al treball, amb capacitat d'ajuda, respecte i sentiments d'afecte cap als seus iguals, per la qual cosa no s'observen signes de discriminació. Així que l'avaluació aniria encaminada cap a la formació de la identitat, coneixements de les arrels i cultures pròpies i dels companys i companyes, perquè la part social-afectiva ja és positiva.

Amb tota aquesta informació de l'aula, s'elabora una proposta pràctica centrada en els alumnes que la formen. Primerament, s'informaria i demanaria col·laboració i participació a les famílies, per saber qui està interessat en visitar l'aula i contar la seua procedència i cultura, fent partícips a les xiquetes i xiquets de l'aprenentatge de la seua identitat a més de conèixer i respectar la dels seus iguals.

La proposta compta amb activitats interculturals que animen a les famílies a participar i col·laborar en el Projecte, on els infants són els que realitzen aquest, participant activament i motivant-se amb la visita dels seus familiars i contant les seues històries i procedència.

4.3. PARTS DEL PROJECTE

Justificació

Es interessant conèixer d'on venim per a aprofundir en les arrels de cadascú. El motiu de dur a terme la integració de la interculturalitat a través dels projectes de treball és perquè aquesta metodologia obre les portes a infinites possibilitats d'aprenentatge, acció, flexibilitat, participació, valors i adaptació a necessitats individuals.

Objectius específics del projecte

Es detallen els objectius en l'**annex 2**, de la proposta d'intervenció.

Metodologia

La metodologia utilitzada en tot el projecte és flexible, oberta i adaptada a les necessitats i ritmes de cada infant, a la vegada que s'adapta a l'entorn. Per aconseguir que siga així, cal crear un clima de confiança, on els infants se senten acollits, segurs i estiguen motivats per contar experiències pròpies, trets de la seua cultura i procedència, que tinguen il·lusió per convidar els familiars a formar part d'aquest projecte, etcètera.

A la vegada que activa, globalitzadora i emprant la vida quotidiana i les famílies per aprendre a través d'assemblees, presentacions orals, visites i fitxes de recollida d'informació. En aquestes activitats serà fonamental la lectoescriptura en valencià i el treball de les minúscules, ja que en aquesta edat estan aprenent-les i donar-li importància en aquest projecte resulta necessari.

Per últim, la participació i col·laboració de les famílies, forma una part fonamental del projecte. Aquesta participació s'explicaria en una reunió conjunta on són els familiars els qui aporten idees i anoten el dia que assistiran a contar la seua procedència i cultura.

Activitats

Aquestes estan dividides en tres grans subapartats per diferenciar la participació de l'alumnat i familiars en cadascuna.

Una primera part, on es delimita el projecte, es parla d'aquest i es realitzen assemblees per poder respondre a les preguntes "Què sabem?" i "Què volem saber? De la mateixa manera s'explica aquest projecte als familiars en una reunió per saber qui pot assistir, que poden aportar, la procedència, i altra informació rellevant.

La segona part està centrada en les visites programades en la reunió. En cada visita els alumnes recullen la informació de la entrevista planificada i de les qüestions que els realitzen. A continuació enganxen un gomet o un dibuix al mapa del lloc del que s'ha parlat. Finalment, si aquest familiar parla una altra llengua, s'anota una frase traduïda per la persona que els visita a la fitxa d'idiomes.

Per últim, s'avaluen les activitats en la tercera part mitjançant fitxes que responen a la pregunta "què hem après?" i es realitza un repàs dels murals que han emplenat en cada visita.

Avaluació

L'avaluació del projecte és contínua i formativa "para valorar el logro de los objetivos específicos" perquè s'ha d'avaluar tot el procés d'aprenentatge i no "sólo las realizaciones finales o puntuales", sent el ritme d'aprenentatge el propi de cada un (Del Carmen, 2000, p.46).

D'una banda, hi ha l'avaluació de l'alumnat, amb les activitats d'abans, durant i després mitjançant l'observació directa, les fitxes realitzades durant el projecte i la graella del resultat de compliment dels d'objectius abans i després.

A més a més, les activitats d'abans, s'avaluen amb una taula que contempla cada alumne per totes les activitats, quedant constància si s'han complit els objectius o no en cada activitat i alumne, per poder extreure els percentatges tant d'activitats complides com els alumnes que han adquirit els objectius plantejats.

Les visites s'avaluen mitjançant l'observació directa tenint en compte els continguts sobretot actitudinals. Per últim, les activitats de després, s'avaluen tenint present la qüestió "Què hem après?".

D'altra banda, es compta amb l'autoavaluació docent, on la mestra o el mestre s'avalua mirant si s'han complit els objectius plantejats del projecte o no mitjançant qüestions. En cas que algun objectiu no s'ha complit, s'ha de replantejar aquest junt amb les activitats a les quals afecta i la metodologia utilitzada a l'aula, buscant una solució per futures línies d'investigació.

Per últim, es passa un qüestionari a les famílies per saber què pensen d'aquest una vegada finalitzat, tant del projecte com dels aprenentatges dels seus fills i filles a més de la seua participació. Aquest s'avalua mitjançant percentatges de respostes: sí i no. A més a més, de tenir un espai d'observacions, per millorar línies futures i/o aplicacions en altres tipus d'aules.

Tots els instruments d'avaluació es troben en **l'annex 2** de la proposta d'intervenció.

5. CONCLUSIONS

Aquest treball tenia un plantejament teòric però a mesura que s'ha anat redactant i relacionant la informació extreta d'una recerca bibliogràfica exhaustiva, s'ha valorat la conveniència d'un punt pràctic que done suport a aquestes idees. Aquest punt és una proposta pràctica del treball per projectes, encaminat a la integració de cultures en l'aula d'Infantil.

La recerca de temes interculturals i del treball per projectes és enriquidora per als docents perquè és una realitat que cal treballar a l'aula i que gràcies a aquesta diversitat es treballen els valors de respecte, col·laboració familiar, participació, solidaritat, escolta, etcètera. Tot aquest treball és possible gràcies als projectes, una metodologia innovadora que permet adaptar i relacionar els aspectes anomenats, apropant els infants a la seua pròpia realitat i identitat.

Compliment d'objectius

Una vegada completat el treball de recerca i elaborada la proposta d'intervenció, cal plantejar si aquest és complet i es compleixen tots els objectius marcats. Es revisen els objectius en relació a les idees generals del treball, observant si els objectius estan presents.

En el present treball es coneix la metodologia de treballar per projectes i la importància d'abordar la diversitat cultural en l'etapa d'Infantil. A més a més, per escollir aquesta i no les altres s'ha realitzat una recerca de metodologies i la seua evolució al llarg de la història amb els autors més rellevants, per divulgar la informació relacionada amb aquesta a la vegada que es relaciona positivament amb la integració de la interculturalitat, demostrant que és beneficiosa en l'etapa d'Infantil.

D'altra banda, un aspecte important per integrar les cultures a l'aula és la família, perquè aquesta és el fonament cultural de la procedència dels infants. Així que s'ha de cercar una metodologia que accepti la participació i col·laboració familiar, fent-los protagonistes dels aprenentatges i creació de la identitat dels xiquets i xiquetes. Aquesta metodologia són els projectes perquè accepta aquestes característiques a la vegada que deixa lliure participació de la família a l'aula perquè aporten informació de primera mà, que és la millor manera d'adquirir coneixements de la procedència, arrels i cultura pròpies i conèixer la dels seus iguals.

Per aconseguir tot això es planteja una proposta pràctica que done suport a les idees plantejades, adaptada a una realitat d'aula diversa on tot el projecte gira entorn els infants, que són els protagonistes junt amb les seues famílies.

Després d'haver analitzat tots els objectius del treball, es pot afirmar que la hipòtesi plantejada és afirmativa. La metodologia per projectes enriqueix el treball de la interculturalitat en l'etapa d'Infantil, perquè és flexible i adaptada i compta amb les famílies com a part fonamental, a banda de tenir present la diversitat en tot el projecte com un aspecte principal i no transversal.

D'altra banda, com que s'ha dut a terme una part de la proposta al centre s'han avaluat les activitats plantejades de la part anomenada "abans" i el resultat ha estat positiu tal com es pot veure en l'**annex 2**.

Limitacions i suggeriments

En primer lloc, la falta de costum per fer recerques exhaustives de bibliografia, relacionar autors, idees i donar sentit a cada cita, és un obstacle per començar amb aquest treball, per la qual cosa s'hauria de treballar aquest mètode en tots els graus d'universitat, perquè és un aspecte

fonamental a l'hora de realitzar treballs i investigacions i si no s'adquireix en aquest període, es perd molt de temps fent la recerca i aprenent a referenciar, citar, etcètera.

En segon lloc, el valencià és una llengua amb un ús bibliogràfic i presència minoritaris i a mesura que es realitza el treball de recerca, encara s'és més conscient d'aquest fet, perquè la major part d'informació és en altres llengües, sobretot en castellà. Així doncs, és necessària l'existència de més material en valencià, com ara llibres, revistes, documents, programes de televisió, etcètera.

Respecte al format del treball, una limitació important és el marge de 20 fulls per a l'elaboració d'aquest, perquè una investigació comporta molta bibliografia que no abracen aquestes i comporta sintetitzar aspectes importants a més d'esborrar informació extreta que és interessant però no cap i s'ha de revisar cada paràgraf per tal de no sobrepassar el límit de fulls.

Per últim, la falta de treballs avaluats respecte a aquesta hipòtesi, per poder comparar i demostrar arran la pràctica docent que aquesta és positiva. El fet d'existir exemples d'escoles que apliquen aquesta metodologia per integrar la diversitat, serveix a altres docents i estudiants per confirmar la seua hipòtesi, comparant dades i resultats.

Línies futures

Quant a la part teòrica, és necessari ampliar la recerca bibliogràfica sempre i quan les pàgines no siguen l'inconvenient, perquè el treball d'investigació siga complet.

A més, cal avaluar aspectes del sociograma, proposat en una de les activitats del projecte d'intervenció, per conèixer les relacions entre els alumnes de l'aula i poder fer una proposta el més real possible, adaptada completament a aquesta.

I seguint amb l'aplicació de la proposta, aquesta ha de ser accessible per a aplicar en altres aules, que s'adapte a altres realitats tan diverses com homogènies, per fomentar el coneixement d'altres cultures, evitar discriminacions i crear la identitat de cadascú, respectant la dels altres.

Finalment, resulta necessària l'aplicació de la proposta feta en aquest treball per poder extreure resultats i demostrar arran la pràctica tot el que ha estat demostrat teòricament.

Aquesta aplicació no ha estat possible a l'aula al mateix temps que s'ha realitzat aquest treball, però sí que s'ha plantejat dur-la a terme al tercer trimestre, i junt amb la tutora de l'aula hem començat a posar-la en marxa i encara que jo no estaré present a l'aula quan aquest finalitze, el projecte està funcionant perfectament i les primeres visites que he pogut veure, han estat molt productives a la vegada que els infants de l'aula es veuen il·lusionats i la resta de docents veuen el projecte molt enriquidor per a tots els que formen part d'aquest. Igualment opinen les famílies

que ja han participat i les que falten per visitar l'aula, perquè totes han demanat un dia per assistir a contar característiques de la seua procedència i cultura.

Perquè aquesta proposta exemplifiqui que els resultats són positius, caldria esperar fins a acabar-lo i relacionar tota la informació i avaluació de les activitats i objectius que es plantegen en cada activitat i extreure'n els resultats. Amb aquests resultats es reforçaria el resultat de la hipòtesi plantejada.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- AA.VV. (2010). Yo soy los otros. El proyecto <<Viajes y países>>, una oportunidad de interrelación entre personas y contenidos. En P. Algas et al. (eds.), *Los proyectos de Trabajo en el aula* (pp.69-80). Barcelona: Graó.
- Agelet, J. Bassedas, M. i Comadevall, M. (2001). Algunos modelos organizativos facilitadores del tratamiento de la diversidad y alternativas a los agrupamientos flexibles. En Angelet, J., et al. (Eds.), *Estrategias organizativas de aula*. (pp. 15 – 25). Barcelona: Graó.
- Alsinet, J. i Ribera, M. (2000). La relació entre els centres educatius i l'entorn. En M. Aldámiz-Echevarría et al. (eds.), *Com ens ho fem?* (pp.125-139). Barcelona: Graó.
- Besalú, X. (1992). Per una educació intercultural. *Estudi general. Noves perspectives en ciències de l'educació*, 12(pp.131-140). Girona: Universitat de Girona.
- Besalú, X. (2003). Com ens veuen? *Revista de Girona*, 549(220), 85-87
- Besalú, X.(Març de 2010). La educación intercultural y el currículo escolar. Congreso internacional en la Red, Girona.
- Biblioteca pública lu Bohigas (2004). Interculturalitat: xiquets i xiquetes del món. Girona. Material no publicat.
- Bosch, E. (2011-2012). El Treball per Projectes: l'Aventura d'ensenyar i aprendre. Barcelona: Material no publicat.
- Carbonell, F. (1995). Inmigración: diversidad cultural, desigualdad social y educación. Madrid: Ministerio de Educación y ciencia.
- Carbonell, L., Essomba, À. I Valero, J. (2006). Els projectes de treball: una eina a l'abast. Guix: Elements d'acció educativa, 325. Barcelona: Graó.
- Carbonell, L., Essomba, À. i Valero, J. (2010). Los proyectos de Trabajo: una herramienta al alcance. En P. Algas et al. (eds.), *Los proyectos de Trabajo en el aula* (pp.23-28). Barcelona: Graó.
- Col·legi rural agrupat El Trescaire (2002). La dolça gastronomia. Benicarló: Grafisa, S.L.

- Col·legi rural agrupat El Trescaire (2003). Contes, llegendes i anècdotes d'ací i d'allà. Benicarló: Grafisa, S.L.
- Col·legi rural agrupat El Trescaire (2006). Hola, esta és la nostra escola. Benicarló: Gráficas Grafisa S.L.
- Del Carmen, M. (2000). La organización del currículum de educación Infantil en clave a la atención a la diversidad. En R. Alcudia et al. (eds.), *Atención a la diversidad* (pp.51-66). Barcelona: Graó.
- DOCV5734. (2008). Decret 38/2008, de 28 de març, pel que s'estableix el currículum del segon cicle de l'Educació Infantil en la Comunitat Valenciana. Recuperat de: http://www.docv.gva.es/datos/2008/04/03/pdf/2008_3838.pdf
- Elliot, J. (1993). *El cambio educativo desde la investigación-acción*, Madrid: Morata.
- Giné, N. (2000). El proyecto curricular de centro y la atención a la diversidad. En R. Alcudia et al. (eds.), *Atención a la diversidad* (pp. 37-48). Barcelona: Graó.
- Hernández, F. (2000). Los proyectos de Trabajo: la necesidad de nuevas competencias para nuevas formas de racionalidad. *Educación: revista del Departamento de Pedagogía Aplicada*, (26), 39 – 52.
- Hernández, F; Ventura, M. (1992). *La organización del currículo por proyectos de trabajo*. Barcelona: Graó.
- Majó, F. (2010): Por los proyectos interdisciplinarios competenciales. *Aula de Innovación Educativa*, 195, 7-11.
- Malditos deberes [videograbación]. Episodi 2. Cintora a pie de calle. Cuatro. 21 de març de 2016.
- Martín, M^o J., Gimeno, P. i Algás, P. (2010). Los proyectos de Trabajo. En P. Algas et al. (eds.), *Los proyectos de Trabajo en el aula* (pp.43-48). Barcelona: Graó.
- Masip, M. i Rigol, A. (2000). L'aula, escenari de la diversitat. En M. Aldámiz-Ehevarría et al. (eds.), *Com ens ho fem?* (pp.13-34). Barcelona: Graó.
- Muñoz, A., i Díaz, M^a del R. (2009). Metodología por proyectos en el área del conocimiento del medio. *Docencia e Investigación*, 19, 101-126.
- Palacios, J. i Paniagua, G. (2005). *Educación Infantil: respuesta educativa a la diversidad*. Madrid: Alianza Editorial.
- Porcar Museros, E. (2014). *Projecte Educatiu de Centre*, 49. Castelló.
- Sanchidrián, C i Ruiz, J. (2010). Historia y perspectiva actual de la educación Infantil. *Educatiu Siglo XXI*, 28(2), 307 – 310. Barcelona: Graó.

Sanmartín, N. i Tarin, R. (2008). Proyectos y actividades para cambiar el entorno. *Aula de Infantil, 44*. Graó.

7. ANNEXOS

Annex 1. Exemples de projectes relacionats amb la diversitat.

Annex 2. Proposta d'intervenció: Projecte "D'on venim?"

Annex 3. Dossier de fitxes del projecte

Annex 1. Exemples de projectes relacionats amb la diversitat.

Alguns exemples que he llegit i em semblen interessants en relació al projecte proposat per treballar la interculturalitat en l'etapa d'Infantil mitjançant els projectes són els següents:

En primer lloc, un programa de televisió, "Malditos deberes" de la cadena *cuatro* emés el mes de març del 2016, en el qual el presentador visita una escola "diferent", l'escola pública de "Manuel Núñez de Arenas" a Vallecas. En aquesta escola, un conjunt de professors espanyols aposten per una nova educació: l'aprenentatge per projectes i tallers, on els llibres de text perden valor i es fomenta el treball cooperatiu, el joc i els interessos dels alumnes.

Aquesta aposta dóna un resultat positiu, perquè els alumnes estan en situacions difícils i aquesta metodologia els ajuda a aprendre, a la vegada que els professors també aprenen i es formen cap a la innovació docent.

Un dels exemples que van donar, és el treball de les matemàtiques amb materials físics i no amb el llibre, fet que representa un bon exemple per treballar amb projectes. A banda, treballen amb el joc, assemblees participatives, prenent decisions i resolent problemes, etcètera.

En segon lloc, un llibre on es poden trobar experiències i reflexions del treball per projectes és "Los proyectos de trabajo en el aula" de l'editorial Graó. Aquest té un apartat per a Infantil, on descriuen un projecte anomenat "Yo soy los otros. Viajes y países, una oportunidad de interrelación entre personas y contenidos" del que es poden extreure idees perquè s'ha dut a terme en una escola i explica les característiques i activitats d'aquest, on la valoració és positiva i enriquidora tant per a l'alumnat com per als docents.

D'altra banda, l'escola del C.R.A. El Trescaire (Benlloch, La Pobla Tornesa i Vilanova), ha realitzat i realitza tots els cursos escolars un projecte que sempre té en compte la interculturalitat, el qual compta explícitament amb un apartat intercultural, ja que en l'escola tenen la sort de tenir molta diversitat.

Tots aquests projectes han tingut un gran èxit i reconeixement social i institucional, per la qual cosa han recollit cadascun d'aquests en CDs, DVDs o llibres amb cançons, jocs, receptes, tradicions, contes, etcètera. Alguns dels projectes interculturals del Trescaire són:

- "Contes, llegendes i anècdotes...d'ací i d'allà" (2002-2003). Tal com el nom indica, és un recull de contes, llegendes i anècdotes de gent dels pobles i altres països que estan en cadascun dels aularis del C.R.A El Trescaire.
- "La dolça gastronomia" (2004-2005) elaborat amb receptes de la gent dels pobles i amb una secció de "gastronomia intercultural". En aquest llibre, es recullen les receptes de les

persones que han anat a les escoles a contar i elaborar dolços típics de diferents llocs. Aquesta última secció és destacable per al projecte “D’on venim?” perquè l’últim dia es realitza un dinar elaborat per les famílies de l’aula i aquest llibre ens ha ajudat a agafar idees per poder ajudar-los, com per exemple la “coca de nous” de Romania, anomenada “prajitura en nuca”.

- El llibre “Hola, esta és la nostra escola” (2005-2006), on la gent del poble conta anècdotes i jocs de diferents èpoques i llocs i que compta amb una secció de nouvinguts. El projecte té un apartat d’educació inclusiva, garantint la igualtat d’oportunitats en la qual és necessària la “complicitat professorat – famílies”, aspecte important en el treball intercultural.
- “Cançons i jocs per a l’escola d’ací i d’allà” (2006-2007) en CD, de cançons i jocs populars dels pobles del voltant i de Bulgària, Moldàvia, Marroc, Romania, Israel, Equador, Portugal i Colòmbia, del qual s’han extret alguns per al projecte “D’on venim?”.
- “Projecte comunica’t. A jugar” (2012-2013), que recull joguines i jocs dels avantpassats de molts llocs, gràcies a la participació de la gent dels pobles que han anat a l’escola a explicar-los. També en aquest projecte, la participació de les famílies és molt important.

Annex 2. Proposta d'intervenció: Projecte "D'on venim?"

JUSTIFICACIÓ

La realització d'un projecte intercultural en l'etapa d'Infantil ve donada per les necessitats de l'aula, l'entorn i la diversitat cultural que existeix en aquesta.

El fet d'elaborar un projecte destinat al treball de la diversitat no vol dir que aquest no s'haja de treballar cada dia, perquè aquesta és enriquidora, fomenta els valors de respecte, igualtat, solidaritat, etcètera i dona a conèixer els drets dels infants.

Aquesta proposta està elaborada per a una realitat d'una aula molt diversa, on els alumnes provenen de molts llocs del món com Colòmbia, Romania i Ucraïna per exemple, i els que són d'Espanya vénen de molts pobles i ciutats diferents.

OBJECTIUS I CONTINGUTS

OBJECTIUS I CONTINGUTS DEL DECRET

Article 3. Objectius del cicle

- Conèixer el seu propi cos i el dels altres, les seues possibilitats d'acció i aprendre a respectar les diferències.
- Observar i explorar el seu entorn familiar, natural i social.
- Adquirir progressivament autonomia en les seues activitats habituals.
- Desenrotllar les seues capacitats afectives.
- Relacionar-se amb els altres i adquirir progressivament pautes elementals de convivència i relació social, així com exercitar-se en la resolució pacífica de conflictes.
- Desenrotllar habilitats comunicatives en diferents llenguatges i formes d'expressió.
- Iniciar-se en les habilitats matemàtiques, en la lectoescriptura i en el moviment, el gest i el ritme.
- Conèixer que a la Comunitat Valenciana hi ha dos llengües que interactuen (valencià i castellà), que han de conèixer i respectar per igual, i ampliar progressivament l'ús del valencià en totes les situacions.
- Descobrir l'existència d'altres llengües en el marc de la Unió Europea, i iniciar-se en el coneixement d'alguna d'estes.
- Conèixer i apreciar les manifestacions culturals del seu entorn, mostrant interès i respecte cap a estes, així com descobrir i respectar altres cultures pròximes.

I. EL CONEIXEMENT DE SI MATEIX I L'AUTONOMIA PERSONAL

- Respectar les característiques i qualitats de les altres persones, acceptant i valorant la varietat de sexes, ètnies, creences o qualsevol altre tret diferenciador.
- Adquirir una progressiva autonomia en les seues activitats habituals.
- Adquirir hàbits relacionats amb el benestar, la seguretat personal, la higiene i la salut, així com d'orde, constància i organització relacionats amb les diverses tasques.
- Prendre la iniciativa, planificar i seqüenciar la pròpia acció per a resoldre tasques senzilles i problemes de la vida quotidiana, reconeixent els seus límits i possibilitats, i buscant la col·laboració necessària.
- Desenvolupar actituds i hàbits de col·laboració i ajuda articulant el seu propi comportament amb les necessitats, demandes, requeriments i explicacions dels altres.

CONTINGUTS:

Bloc 1. El cos i la pròpia imatge

- Valoració i actitud positiva davant de les demostracions de sentiments, d'emocions i de vivències pròpies i dels altres, i el seu control gradual.
- Acceptació i valoració ajustada i positiva de la pròpia identitat i de les seues possibilitats i limitacions, així com de les diferències pròpies i dels altres evitant discriminacions.

Bloc 2. El joc i el moviment

- La coordinació i el control de les habilitats motrius fines i bàsiques.
- Les nocions bàsiques d'orientació en l'espai i en el temps.
- El desenvolupament del joc protagonitzat com a mitjà per a conèixer la realitat.
- L'actitud d'ajuda i col·laboració amb els companys en els jocs i en la vida quotidiana.

Bloc 3. L'activitat i la vida quotidiana

- La interacció i col·laboració amb actituds positives per a establir relacions d'afecte amb els altres.

II. EL MEDI FÍSIC, NATURAL, SOCIAL I CULTURAL

- Adquirir, a través de la relació amb els altres, una progressiva autonomia personal.
- Relacionar-se amb els altres i aprendre les pautes elementals de convivència.
- Conèixer les normes i formes de comportament social dels grups amb què interactua i establir-hi vincles fluides de relació interpersonal.

- Actuar cada vegada de forma més autònoma en les seues activitats més habituals a fi d'adquirir progressivament seguretat afectiva i emocional per a desenrotllar les seues capacitats d'iniciativa i autoconfiança.
- Explorar i observar el seu entorn familiar, social i natural, per a la planificació i l'ordenació de la seua acció en funció de la informació rebuda o percebuda.
- Establir relacions amb els adults i amb els seus iguals que responguin als sentiments d'afecte que li expressen i ser capaços de respectar la diversitat i desenrotllar actituds d'ajuda i col·laboració.
- Valorar la importància del medi físic, natural, social i cultural, per mitjà de la manifestació d'actituds de respecte i la intervenció en la seua cura, segons les seues possibilitats.
- Conèixer i apreciar festes, tradicions i altres manifestacions culturals de l'entorn a què pertany, mostrant actituds de respecte, interès i participació.
- Mostrar interès i curiositat pels canvis a què estan sotmesos els elements de l'entorn per a identificar alguns factors que els influeixen.

CONTIGUTS:

Bloc 3. La cultura i vida en societat

- La percepció dels primers grups socials de pertinença.
- La presa de consciència de la necessitat dels grups socials i del seu funcionament intern. Les relacions afectives que s'hi estableixen.
- La valoració i el respecte de les normes que regeixen la convivència en els grups socials a què pertanyen.
- La participació en manifestacions culturals, en la vida social, en les festes, en manifestacions artístiques, costums i celebracions populars.

III. ELS LLENGUATGES: COMUNICACIÓ I REPRESENTACIÓ

2.1. Escoltar, parlar i conversar

- Conèixer els diferents llenguatges i aplicar tècniques perquè desenrotllen la imaginació i la creativitat.
- Utilitzar les distintes formes de representació per a expressar i comunicar situacions, accions, desitjos i sentiments coneguts, viscuts o imaginats.
- Utilitzar tècniques i recursos bàsics de les distintes formes de representació enriquint les possibilitats comunicatives.

CONTIGUTS:

Bloc 1. Les llengües i els parlants

- El descobriment de la presència de dos llengües oficials usades en l'entorn social i a l'escola, així com d'altres usades per persones de tot el món.
- El reconeixement de la conveniència i la necessitat de conèixer els dos idiomes oficials i utilitzar-los progressivament.
- L'actitud positiva cap a les diferents llengües i cultures que conviuen en la nostra societat, i el respecte pels usos lingüístics particulars de cada persona.
- L'interés per l'ús del valencià en qualsevol situació, especialment quan no és la llengua habitual.

Bloc 2. Llenguatge verbal

- La utilització i valoració progressiva de la llengua oral per a evocar i relatar fets, per a explorar coneixements i aprendre; per a expressar i comunicar idees i sentiments, per a establir relacions amb els membres de la seua societat i per a regular la pròpia conducta i la dels altres.
- La iniciativa, l'interés i la participació en la comunicació oral en les situacions de la vida quotidiana a l'aula, com a mitjà per a establir i mantenir relacions socials, resoldre un conflicte o planificar una activitat al mateix temps que es respecten les normes socials que regulen l'intercanvi lingüístic.
- L'ús progressiu, d'acord amb l'edat, d'una estructuració gramatical correcta, una entonació adequada i una pronunciació clara.
- La utilització adequada de les normes que regeixen l'intercanvi lingüístic, sobretot el respecte al torn de paraula i l'escolta atenta i respectuosa.
- L'ús progressiu de les estratègies bàsiques per a la comprensió: escoltar atentament, conèixer les relacions de causa-efecte que l'ajuden a predir el desenrotllament de la trama, etc., i connectar el que s'escolta amb les experiències personals.

LLENGUA ESTRANGERA

- L'interés per participar en interaccions orals en les rutines i situacions habituals de comunicació.

2.2. Aproximació a la llengua escrita

- L'aproximació a l'ús de la llengua escrita com a mitjà de comunicació, de busca d'informació i de font de plaer, de manera que reconegui les seues funcions en l'activitat social. Interés per explorar alguns dels seus elements.

- L'interés per parlar i pensar a fi d'escriure i llegir des de les seues competències i dominar progressivament el sistema d'escriptura.
- La lectura en veu alta de paraules i xicotets textos ja coneguts, després d'una preparació a nivell oral i una memorització prèvia, amb la pronunciació, l'entonació i el ritme adequats.
- L'ús correcte del llenguatge que s'escriu, amb un lèxic ric i genuí apropiat per a l'acte d'escriptura, a més de la valoració positiva dels intents de reconstrucció del codi.
- L'interés i l'atenció en l'escolta de narracions, explicacions, instruccions o descripcions llegides per altres persones.
- La interpretació i la producció col·lectiva i individual de paraules, frases i textos en situacions comunicatives rellevants i pròximes a la xiqueta o al xiquet, així com de paraules, frases i textos que acompanyen imatges amb intenció comunicativa i lúdica, després d'una preparació col·lectiva prèvia i amb la guia de la mestra o del mestre.
- La valoració de l'atenció en el contingut i la presentació de les produccions pròpies i dels altres i de l'adequació a les diverses exigències de les diferents situacions comunicatives.
- L'ús del vocabulari específic per a referir-se a elements bàsics que configuren el text escrit (títol, portada, il·lustració, paraula, lletra...).

Bloc 3. La llengua com a instrument d'aprenentatge

- El descobriment de la llengua oral i escrita com a mitjà per a informar-se, per a aprendre i per a pensar.
- El coneixement i l'ús dels procediments implicats en el llenguatge verbal necessari per a apropiat-se del coneixement del món que els envolta.
- La construcció dels significats culturals dels elements de la realitat i del medi en què viuen per mitjà de la interacció i l'ús del llenguatge amb altres membres de la seua cultura o d'altres
- L'ús del discurs per a planificar i dur a terme les activitats quotidianes de comunicació i d'organització de la vida diària de l'aula, de manera que s'expressa progressivament amb unes construccions lingüístiques acurades i amb una pronunciació correcta.
- La comprensió de les explicacions de la mestra o del mestre sobre un tema d'interés, els passos d'una tasca, la manera de buscar informació..., sense que se li haja d'explicar individualment.
- L'ús de la llengua per a planificar un projecte de treball o una xicoteta investigació, per a construir de manera col·lectiva els coneixements i per a recapitular i verbalitzar els resultats, respectant les normes socials establides que regulen l'intercanvi lingüístic.
- La interpretació i l'ús de l'escrit combinat amb altres formes de representació (imatges, fotografies...) amb diverses finalitats: fer un registre de dades, elaborar un dossier explicatiu d'una investigació o un projecte...
- L'ús de llistes, murals i esquemes conceptuals en la planificació, elaboració i avaluació d'una investigació o un projecte.

Bloc 5. Llenguatge plàstic

- El descobriment del llenguatge plàstic com a mitjà de comunicació i representació.
- L'interés, el respecte i la valoració per les elaboracions plàstiques pròpies i dels altres.
- La consolidació de la motricitat per a aconseguir el moviment precís en la producció plàstica.

Bloc 6. Expressió musical

- El coneixement de les propietats sonores de la veu, dels objectes d'ús quotidià i dels instruments musicals.
- El coneixement de les cançons populars Infantils, danses, cançons del folklore, cançons contemporànies, ball i audicions.
- L'interés i la iniciativa per a participar en representacions.

Bloc 7. Llenguatge corporal

- a) El descobriment de les possibilitats del cos per a expressar i comunicar sentiments i emocions.
- e) L'interés i la iniciativa per a participar en representacions de dansa i de teatre.

OBJECTIUS ESPECÍFICS:

- 1) Conèixer les diferències culturals dels alumnes de l'aula.
- 2) Acceptar i respectar les diferències.
- 3) Conèixer la identitat pròpia.
- 4) Diferenciar pobles, ciutats, temperatures, etcètera.
- 5) Treballar l'empatia.
- 6) Fomentar la igualtat de drets.
- 7) Conèixer les diferents cultures presents en la realitat de l'aula.
- 8) Interactuar amb persones de diferents cultures i orígens.
- 9) Respectar i valorar la diversitat.
- 10) Promoure la participació i motivació de l'alumnat en el projecte.
- 11) Fomentar la participació i col·laboració de les famílies.
- 12) Desenvolupar temes d'interés relacionats amb els seus països d'origen.
- 13) Valorar l'esforç per parlar en altres idiomes.
- 14) Esforçar-se per parlar amb l'idioma matern/patern en públic.
- 15) Escriure en minúscula espontàniament.
- 16) Conèixer els antecedents.
- 17) Gaudir dels menjars "del món".
- 18) Saber contestar a "D'on venim?".

- 19) Conèixer la procedència dels companys.
 20) Saber què és i la importància d'un arbre genealògic per conèixer la procedència.
 21) Conèixer diferents llocs i les seues característiques.

TEMPORALITZACIÓ

La temporalització del projecte està subjecta a canvis perquè en l'etapa d'Infantil l'horari establert canvia contínuament segons les necessitats dels xiquets i xiquetes.

La següent planificació de dies i hores està establerta segons l'horari de l'aula en la que està centrada la proposta. Igual que amb les visites que es veuen programades a continuació. A més a més, aquestes estan dividides en dues parts, 30 minuts d'entrevista i presentació de la visita i 30 minuts més per reomplir les fitxes de l'entrevista i de les llengües si cal.

La durada de cada sessió destinada al projecte segons l'horari de l'aula és d'una hora, però amb aquestes activitats varia segons les necessitats tant dels alumnes com de les activitats mateixes.

Les hores destinades al projecte es divideixen en els següents dies de la setmana:

Dilluns i dijous: 9:15 - 10:15

Dimarts i divendres: 15:45 - 16:45

Excepte el mes de juny, que no hi ha classes de vesprada i les hores destinades al projecte són:

Dilluns, dimarts i dijous : 9:15 - 10:15

DIA	MINUTS	ACTIVITAT
		1.ABANS
21.4.16	15	1.1. Assemblea inicial
21.4.16	15	1.2. Arbre genealògic
22.4.16	45	1.3. El mural del mapa i fitxa del mapa del món i d'Espanya
25.4.16	30	1.4. Fitxa entrevista i paraula
26.4.16	15	1.5. Assemblea de reflexió
28.4.16	45	1.6. Presentació arbre (dividit en dos sessions, una setmana)

29.4.16	45	
2.5.16	35	1.7. Sociograma
		2.DURANT (visita - procedències)
3.5.16	60	2.1. Hongria
5.5.16	60	2.2. Córdoba
6.5.16	60	2.3. Les Coves de Vinromà i Ares del Maestrat
9.5.16	60	2.4. París
10.5.16	60	2.5. Romania
12.5.16	60	2.6. Madrid
13.5.16	60	2.7. Mezquita de Jarque
16.5.16	60	2.8. València i Chelva
17.5.16	60	2.9. Austràlia
19.5.16	60	2.10. Cadis
20.5.16	60	2.11. Marroc
23.5.16	60	2.12. Colòmbia
24.5.16	60	2.13. Arañuel
26.5.16	60	2.14. Síria
27.5.16	60	2.15. Ucraïna
30.5.16	60	2.16. La Mancha
31.5.16	60	2.17. Astúries
		3.DESPRÉS
2.6.16	40	3.1. Collage i portada del projecte
6.6.16	40	3.2. Repàs mural i fitxa mapa "després"
7.6.16	40	3.3. Què hem après? (repartint les tres fitxes en 2 sessions de 40

9.6.16	20	i 20 minuts).
13.6.16	60	3.4. Jocs, cançons, balls... “d’ací i d’allà” (el temps distribuït al llarg del matí).
	(Horari extern a l’escola)	3.5. Menjars del món. Hora de dinar
14.6.17	35	3.6. Sociograma

ACTIVITATS

Abans d’iniciar el projecte en la seua totalitat, per poder avaluar-lo, es passa un qüestionari inicial a tots els alumnes que avaluarà coneixements, habilitats i actituds d’aquests respecte als companys i la seua procedència abans de realitzar el projecte i després, per veure si existeixen canvis positius en aquest. A banda, es realitza l’assemblea de “què sabem?” i una altra de “què volem saber?”, per poder encaminar els objectius del projecte.

El projecte està dividit en tres etapes:

- ABANS (què sabem?, què volem saber?, arbre genealògic, assemblees i reflexions, qüestionaris, etcètera).
- DURANT (les visites dels familiars. En cadascuna s’empena una entrevista prèviament elaborada pels infants, es realitzen preguntes, es completen els murals dels mapes, etcètera).
- DESPRÉS (activitats avaluadores amb fitxes de repàs d’imatges, llocs, exemples, els mapes, etcètera).

1) ABANS

1.1. Assemblea inicial

Descripció:

Presentar i contextualitzar el projecte amb dues preguntes clau:

Què sabem?

Què volem saber?

A continuació treballar els conceptes d'immigració i diversitat cultural de manera general i adaptada a la seua edat, definint els aspectes i explicant que aquests fets són positius.

Per acabar, visualitzar en vídeo un conte de diversitat, anomenat "Quieres conocer a los Blues?" amb el qual després els xiquets i xiquetes de l'aula han de reflexionar i contar experiències, pensaments i idees dels valors que es tracten.

Objectius de l'activitat:

- Presentar i donar a conèixer el projecte.
- Motivar als alumnes a participar.
- Reflexionar sobre la diversitat i la immigració.
- Participar.
- Fomentar els valors de respecte, diversitat i igualtat.

Objectius específics:

1, 2, 3, 4, 6, 11, 18, 21

Materials:

- Paper Din A3. Arbre genealògic
- Conte de Internet: "Quieres conocer a los Blues?"
(<https://www.youtube.com/watch?v=jnaR-IViglw>)

Avaluació:

Observació directa del compliment dels objectius, anotant si es compleix cadascun d'aquest, almenys en més de la meitat de classe.

En cas que s'acompleixen més de la meitat d'objectius en la major part de l'aula, el resultat és positiu.

1.2. Arbre genealògic

Descripció:

Conèixer el concepte d'arbre genealògic amb el suport d'un dibuix d'aquest com a exemple.

A continuació, explicar l'activitat que es realitza amb les famílies, on han d'emplenar cadascú el seu arbre a casa per després presentar-lo a l'aula.

L'última estona de l'activitat, cap la possibilitat de decorar i pintar l'arbre amb colors, posant el nom i el títol del projecte.

Objectius de l'activitat:

- Escriure en minúscula
- Mostrar interès en la seua decoració
- Escoltar l'explicació amb interès

Objectius específics:

2, 11, 12, 15, 17, 18, 19, 20

Materials:

- Colors de fusta
- Llapis
- Retoladors
- Full Din A3 de l'arbre genealògic

Avaluació:

D'una banda, observació directa de l'interès que mostren els alumnes per conèixer i fer el seu arbre genealògic.

D'altra, veure la implicació de les famílies a casa quant a la realització de l'activitat mitjançant els arbres ja completats.

1.3. El mapa

Descripció:

Pintar un mural amb un mapa del món i un d'Espanya on enganxar característiques (o gomets) en les següents activitats de cada lloc que vagen coneixent.

Els infants aprenen amb un mural del món, alguns continents, la mar, la terra i ho pinten.

Seguidament, s'explica una fitxa amb els mapes en blanc, que es realitza per grups. Cada grup ha d'anotar el nom dels components i totes les coses/llocs que saben en el mapa.

Aquesta fitxa es tornarà a realitzar en acabar el projecte per veure els canvis.

Objectius de l'activitat:

- Tenir cura amb el mural.
- Conèixer el món: terra i mar.
- Anotar aspectes coneguts d'aquest: llocs, monuments, països, etcètera.
- Saber participar i treballar en grup.
- Respectar les idees dels membres del grup.

Objectius específics:

3, 7, 8, 18, 19, 21

Materials:

- Ceres de color: verd clar, fosc, blau, marró clar i fosc.
- Paper continu blanc amb el mapa del món i d'Espanya dibuixats.
- Fitxes dels mapes "abans".

Avaluació:

Mostrar interès per la decoració dels mapes i reflexionar i pensar bé quins llocs coneixen.

Comparar l'abans i el després d'aquestes fitxes.

1.4. Entrevista

Descripció:

Realitzar una assemblea per donar idees del que es preguntarà als familiars que visiten l'aula per parlar de la seua procedència.

Les preguntes elaborades s'anoten a la fitxa per completar en grups cada vegada que ens visiten.

Objectius de l'activitat:

- Participar en la pluja d'idees.
- Saber elaborar una entrevista.
- Prendre consciència de la imпотència de tenir-la preparada.
- Formar part activa d'aquesta entrevista.

Objectius específics:

2, 3, 18, 19, 21

Materials:

- Pissarra
- Guix
- Fitxa

Avaluació:

Participació de tots els alumnes i motivació per elaborar una entrevista

1.5. Paraula

Descripció:

Realitzar una assemblea per fer una pluja d'idees sobre quina frase escollir per traduir en moltes llengües.

La frase escollida per votacions, s'anota a la fitxa per completar cada vegada que s'aprèn en una nova llengua.

Objectius de l'activitat:

- Participar en la pluja d'idees.
- Formar part activa d'aquesta activitat.
- Participar i respectar les idees.
- Acceptar la frase escollida per votació.

Objectius específics:

2, 3, 18, 19

Materials:

- Pissarra
- Guix
- Fitxa

1.6. Assemblea de reflexió

Descripció:

Assemblea conjunta per reflexionar la importància de respectar totes les cultures, llengües, països, persones, etcètera, sense necessitat de riure's de ningú a més de saber que tots són iguals i tenen els mateixos drets.

Després, veure amb un traductor les diferents llengües que existeixen arran la traducció d'algunes paraules que proporcionen els infants.

Finalment, visualitzar un curtmetratge, anomenat "For the birds".

Objectius de l'activitat:

- Respectar a tothom.
- Conèixer les diferències entre iguals.
- Conèixer les procedències dels companys.
- Conèixer paraules d'altres llengües.
- Participar en l'assemblea de llengües.

Objectius específics:

1, 2, 3, 4, 6, 7, 13, 15, 18

Materials:

- Curtmetratge:

“For the birds” (<https://www.youtube.com/watch?v=WjoDEQqyTig>)

- Traductor on-line de l'ordinador de l'aula.

Avaluació:

Observació directa de l'assemblea per tal de veure que tots els alumnes respecten i entenen la diversitat a banda d'interessar-se per aprendre nous idiomes.

1.7. Presentació de l'arbre genealògic.

Descripció:

Cada infant de l'aula ha d'exposar el seu arbre genealògic en públic de manera que ha d'explicar qui són els seus familiars i d'on provenen, que coneix dels llocs i si ha estat en aquests, explicar què coneix i com són.

En aquesta exposició també s'ha de valorar que els infants parlen en la seua llengua materna, la que es parla a casa o la que els han ensenyat, per tal de promoure-les.

A la vegada que es presenten els arbres, es veuen mitjançant el web els diferents llocs dels que es parla, per tal d'ubicar-los als mapes més endavant.

Objectius de l'activitat:

- Saber presentar el projecte.
- Conèixer la pròpia procedència.
- Conèixer i respectar la resta de procedències.
- Perdre la vergonya a exposar.
- Diferenciar: paisatges, oratge, ciutats, pobles, ubicacions en el mapa, continents, etcètera.
- Ubicar en el mapa els llocs que es presenten.
- Saber parlar i escoltar.

Objectius específics:

1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21

Materials:

- Ordinador amb Internet
- Arbres genealògics
- Mapa del món i d'Espanya

Avaluació:

S'han d'avaluar diferents aspectes mitjançant graelles d'objectius per cada infant arran l'observació directa, l'escolta i les valoracions dels companys i companyes.

En aquestes graelles ha de figurar cada infant relacionat amb tots els objectius per tal d'anotar si els ha complit tots, només alguns o cap.

1.8. Sociograma

Descripció:

Realitzar un sociograma proporcionat pel psicòleg del centre, per conèixer més de les relacions dels infants.

**Es torna a realitzar en acabar el projecte per veure si hi ha diferències en els resultats.

Objectius de l'activitat:

- Saber més de les relacions entre els iguals.
- Fer entendre la importància de reflexionar.
- Saber contestar a cada qüestió.

Objectius específics:

2, 3, 4, 18, 19

Materials:

- Sociograma
- Llapis i goma

Avaluació:

Avaluació d'un sociograma fent el recompte de cada pregunta, establint les relacions corresponents.

Els resultats es passen al psicòleg, qui elabora els resultats que s'obtenen mitjançant gràfics.

2) DURANT

2.1. fins 2.17. Visites

Descripció:

La visita dels familiars. Aquesta activitat comporta diferents treballs i s'engloba en diferents dies (cada sessió, una visita):

En primer lloc, els infants han de fer les preguntes preparades en l'entrevista al familiar que va a l'aula. S'anoten les respostes per grups a la fitxa en acabar.

A continuació, s'enganxa un dibuix d'una característica/o un gomet de cada visita/ procedència als murals dels mapes.

I per últim, s'anota a la fitxa de la frase, aquesta traduïda en l'idioma del visitant, en cas d'haver-lo, perquè si és en valencià ja està anotada com a títol.

Objectius de l'activitat:

- Fomentar la participació i col·laboració de les famílies.
- Fer ús del valencià i altres llengües.
- Escoltar i participar.
- Mostrar interès i respectar als adults.

Objectius específics:

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 21

Materials:

- Arbre genealògic
- Presentacions ordinador si és necessari
- Fitxes: paraula, entrevista
- Mural mapes del món

Avaluació:

Observació directa mitjançant la qual s'avaluen en conjunt els objectius fixats que més endavant es veuen reflectits en el dossier del projecte, quan totes les fitxes i els murals estan completats.

3) DESPRÉS3.1. *Collage* de fotografies i portada del projecte**Descripció:**

a) Durant tot el projecte, es demanen fotografies a les famílies dels llocs d'on provenen. En aquestes han d'aparèixer els infants (si és possible) i amb totes elles es realitza un *collage* amb paper continu de manera que cada vegada que un alumne porta una fotografia, l'enganxa.

Una vegada acabat, es fa una fotografia per a tota la classe en dimensions reduïdes per tenir un record de cadascun dels companys i la seua procedència.

b) La portada del projecte és l'última activitat del dossier perquè segons com ha estat aquest, es pot canviar d'idea. És una cartolina blanca on tots els companys i companyes deixen la seua empremta, bé siga la mà, els dits, el colze, el nas, el peu, etcètera a les portades dels altres companys i que aquesta guardarà dins totes les fitxes realitzades.

Objectius de l'activitat:

- Recordar llocs mitjançant fotografies.
- Conèixer amb imatges els llocs de procedència dels companys i companyes.
- Valorar el *collage* i la feina realitzada.
- Tenir un record d'aquest projecte amb tots els llocs i companys.
- Pintar amb pintura amb parts del cos per als companys i companyes.
- Estar motivats per pintar la portada.
- Participar i interessar-se per fer la portada dels altres bonica.

Objectius específics:

2, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 15, 16, 17, 21

Materials:

- Fotografies dels alumnes
- *Collage* fet amb paper continu de colors.
- Barra adhesiva
- Cartolina
- Pintura de mans
- Tovallols banyades per netejar

Avaluació:

Veure en conjunt el resultat del projecte en imatges i tenir el record dels companys en la portada també.

3.2. Repassar el mural i fitxa dels mapes “després”**Descripció:**

Es repassa el mural dels mapes realitzats durant tot el projecte per tal d'annotar a la fitxa dels mapes per grups tots els llocs que han après i poder comparar amb l'inicial.

Objectius de l'activitat:

- Veure els aprenentatges adquirits.
- Treballar en grup.
- Respectar el torn i les idees dels companys i companyes.
- Elaborar un mapa complet del món i d'Espanya.
- Recordar i tenir presents els aprenentatges del projecte.

Objectius específics:

3, 7, 8, 16, 17, 18, 19, 21

Materials:

- Fitxa dels mapes “després”
- Llapis i goma
- Mural dels mapes

Avaluació:

Comparar les fitxes dels mapes abans i després per veure els canvis.

3.3. Què hem après?

Descripció:

Aquesta activitat està subdividida en fitxes:

- a) “On m’agradaria viure?”: dibuixar el lloc ideal per a ells
- b) Diferenciar paisatges segons el lloc
- c) De quin lloc es tracta

*Muntanya, neu, platja, ciutat, poble gran o petit, casa rural o amb ascensor, etcètera.

Objectius de l’activitat:

- Recordar que hem après dels llocs dels companys.
- Diferenciar temps atmosfèrics segons la ubicació.
- Veure la ubicació del mapa de diferents llocs.
- Relacionar llocs i diferenciar segons pobles i ciutats explicades pels companys i/o familiars.
- Participar i donar exemples.

Objectius específics:

21

Materials:

- Fitxes: on m’agradaria viure, diferenciem llocs, quin lloc és?
- Llapis i goma

Avaluació:

Amb les fitxes completades veure si més de la meitat dels alumnes han aconseguit completar totes les imatges de les fitxes o almenys 3 de cadascuna.

S’adjunten les possibles fitxes:

Exemples de fotografies que poden aparèixer segons les visites i llocs que s’expliquen durant el projecte.

3.4. Jocs, cançons, balls, ... de tots els llocs

Descripció:

Jornada completa d'un matí en el qual els alumnes juguen, ballen, canten, etcètera amb tots els reculls de les entrevistes.

Per exemple: el joc de "la gallinita ciega", el ball "Húngar", la cançó típica de Colòmbia, contar i aprendre les anècdotes i llegendes que els conten, etcètera.

Objectius de l'activitat:

- Gaudir.
- Conèixer altres jocs, balls, danses, contes, llegendes i anècdotes segons la procedència.
- Ballar.
- Cantar.
- Jugar.
- Escoltar.
- Respectar.

Objectius específics:

1, 2, 3, 4, 7, 11, 13, 15, 17, 18, 21

Materials:

- Cançons amb ordinador i CD
- Llibres d'escoles amb materials interculturals

Avaluació:

Gaudir dels aspectes culturals que ens envolten i de la diversitat.

3.5. Menjars del món.

Descripció:

Comiat del projecte.

Realitzar un dinar a l'aula amb tots els alumnes on les famílies porten menjars dels llocs on han nascut. Cada família porta un menjar típic a classe i amb tots els menjars es realitza el dinar, perquè els infants proven diferents tipus d'àpats segons els llocs d'on provenen.

Objectius de l'activitat:

- Gaudir dels menjars i sabors del món
- Menjar amb els companys i companyes
- Fomentar hàbits d'alimentació variada

Objectius específics:

9

Materials:

- Menjars
- Aigua
- Coberts de plàstic

Avaluació:

Gaudir del menjar.

3.6. Sociograma

En aquesta activitat es repetirà l'activitat 1.7. per comparar resultats.

RECURSOS DIDÀCTICS I METODOLOGIA DEL PROJECTE

La metodologia que s'utilitza en el projecte és activa, participativa i sobretot flexible, adaptada a qualsevol necessitat dels alumnes o del centre. L'aprenentatge per projectes de treball segons Muñoz y Díaz (2009) és una metodologia basada en la investigació – acció que té com a objectiu organitzar el currículum des d'un enfocament global i significatiu, iniciat amb un punt d'interès per buscar propostes, investigar i experimentar aprenentatges treballant en conjunt per arribar a unes conclusions basades en una concepció constructivista i activa per als alumnes (p. 106).

En aquest projecte és molt important la cooperació i col·laboració de les famílies, ja que són el pilar fonamental per al projecte. Com afirma Mª Carmen Díaz, el fet d'estar convençuts que aquesta metodologia funciona, porta a explicar als familiars amb motivació i entusiasme la idea perquè ens ajuden a dur a terme el projecte i ajuden als fills i les filles a investigar amb aquest (Díaz, p. 20).

Elements transversals

El fil conductor del projecte és la Interculturalitat, motiu pel qual es tracten en tot moment els valors d'igualtat, integració, cooperació, respecte, etcètera. Així doncs, els elements transversals a treballar en aquest cas són de lectoescriptura, atenció, implicació i col·laboració de les famílies.

La lectoescriptura es treballa en tot moment, perquè estan aprenent a escriure en minúscules i és interessant que facen ells mateixos les fitxes del projecte per tal que escriguen en valencià. A més, també escriuran una paraula en diferents idiomes.

Ús de la llengua

Un dels objectius transversals del projecte i molt important és la parla i escriptura en valencià, fomentant l'ús de la llengua tant per a les assemblees i les visites, com per a escriure tot el projecte en les fitxes i murals, per tal de treballar les minúscules a la vegada que treballem l'oralitat, presentant i exposant els treballs realitzats. El projecte consta de tres parts, que contenen assemblees en les quals els alumnes han de participar i involucrar-se en aquest. Igual que amb l'arbre genealògic tant a l'hora d'emplenar-lo a casa amb les famílies com per exposar-lo.

AVALUACIÓ

L' article 6. Avaluació, del Decret de segon cycle d'Educació Infantil 38/2008, de 28 de març estableix que:

- L'avaluació serà global, contínua i formativa. L'observació directa i sistemàtica constituirà la tècnica principal del procés d'avaluació.
- Els mestres avaluaran el procés d'ensenyança-aprenentatge, la seua pròpia pràctica educativa i el desenrotllament de les capacitats de cada xiqueta i de cada xiquet.
- Els mestres exerciran l'acció tutorial i informaran periòdicament a les famílies sobre l'evolució educativa escolar de l'alumnat.

Cada activitat compta amb un apartat d'avaluació concreta, que es realitza després de cada una d'aquestes, fent un recompte dels objectius complits pels infants de classe a més de recolzar-la amb l'observació directa durant l'activitat en la qual s'anoten els trets més destacables en un diari o anecdotari.

En aquest projecte es valoren sobretot els continguts actitudinals tals com participar, respectar, valorar, escoltar, col·laborar, interessar-se, etcètera.

Per a realitzar el Projecte no s'ha de fer cap seguiment de llibres ni editorials, perquè tot el material està elaborat de manera específica per treballar la diversitat cultural de cada realitat

d'aula, perquè aquesta metodologia és la més adequada per tenir en compte els infants i les seues arrels.

Per últim, les activitats del “després” serveixen per enllaçar totes les activitats del projecte per ser avaluat, ja que són un recull de fitxes que contenen aprenentatges que s'aprenen amb el projecte.

A continuació es detallen els instruments per recollir la informació de l'avaluació:

- Taula d'avaluació dels objectius:

OBJECTIUS	Nº alumnes que han complit l'objectiu:	
	ABANS	DESPRÉS
1) Conèixer les diferències culturals dels alumnes de l'aula		
2) Acceptar i respectar les diferències		
3) Conèixer la identitat pròpia		
4) Diferenciar pobles, ciutats, temperatures, etcètera		
5) Treballar l'empatia		
6) Fomentar la igualtat de drets		
7) Conèixer les diferents cultures presents en la realitat de l'aula		
8) Interactuar amb persones de diferents cultures i orígens		
9) Respectar i valorar la diversitat		
10) Promoure la participació i motivació de l'alumnat en el projecte		
11) Fomentar la participació i col·laboració de les famílies		
12) Desenvolupar temes d'interés relacionats amb els seus països d'origen		
13) Valorar l'esforç per parlar en altres idiomes		
14) Esforçar-se per parlar amb l'idioma matern/patern en públic		
15) Escriure en minúscula espontàniament		
16) Conèixer els antecedents		
17) Gaudir dels menjars “del món”		
18) Saber contestar a “D'on venim?”		

19) Conèixer la procedència dels companys		
20) Saber què és i la importància d'un arbre genealògic per conèixer la procedència		
21) Conèixer diferents llocs i les seues característiques		

- Anecdolari:

Nom alumne: _____

Data: _____

Activitat i lloc: _____

Anècdota:

- Quadre avaluador d'activitats:

En aquesta graella s'exposen els resultats segons els alumnes de cada activitat. Així doncs, s'avalua l'activitat segons els objectius específics que ha complit cada infant en la realització de cadascuna.

L'avaluació es divideix en tres possibilitats: sí, regular i cap objectiu complit, que després és farà una mitjana del total aconseguit per valorar si ha estat satisfactòria l'aplicació de la primera part del projecte.

- S: Sí. Tots els objectius complits. (100%)
- R: Regular. Almenys la meitat d'objectius complits (- 10%)
- N: No. Cap objectiu complit. (- 0%)
- (-). (- 0,4%)

*L'activitat 1.3. i 1.7. no s'avaluen al quadre perquè es comparen les fitxes abans i després del projecte.

ALUMNE	ACTIVITATS "ABANS"					
	1.1. Assemblea	1.2. Arbre	1.4. Entrevista	1.5. Reflexió	1.6. Presentació	TOTAL (alumne) %
1.	S	S	S	S	S	100%
2.	S	S	S	S	S	100%

3.	S	S	S	S	S	100%
4.	S	S	S	S	S	100%
5.	S	S	S	S	S	100%
6.	S	S	S-	S	S	96%
7.	S	S	S	S	S	100%
8.	N	S	R-N	S	S-	---
9.	S	S	S	S	S	100%
10.	S	S	S	S	S	100%
11.	R	S	S-	S	S-	78%
12.	R	S	S	S	S-	82%
13.	S	S	Falta	Falta	S	100%
14.	S	S	S	S	S	100%
15.	R	S	S	S	S	86%
16.	S	S	S-	S	S-	78%
17.	S	S	S-	S	S	86%
18.	S	S	S-	S	S-	88%
19.	S	S	S	S	S	100%
20.	S	S	S	S	S	100%
21.	S	S	S	S	S	100%
TOTAL	S	S	S	S	S	SI

- Qüestionari docent:

QÜESTIONS	SI	NO (per què?)	MILLORAR (observacions)
Activitats ben plantejades			
Alumnes atents, motivats i amb interès			
Activitats avorrides, sense sentit educatiu			
Els alumnes han après			

cultures, procedències i valors			
Els alumnes han creat la seua identitat			
Millora de les relacions entre iguals			
Acceptació de la diversitat cultural de l'aula i sense discriminacions ni prejudicis			
Participació i col·laboració de les famílies			
Famílies il·lusionades i motivades amb el projecte			
...			

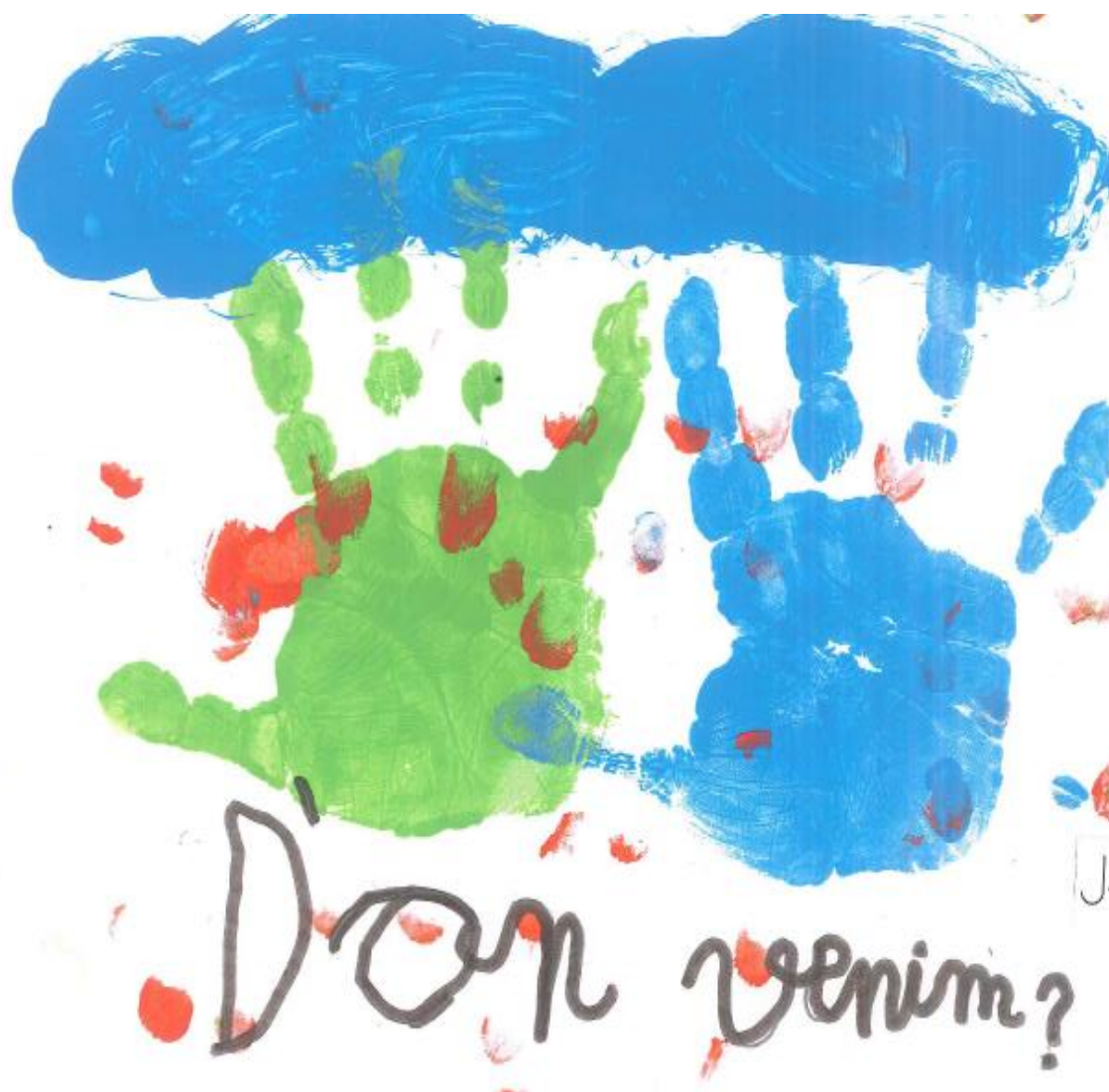
- Qüestionari a les famílies:

QÜESTIONS	SI	NO	OBSERVACIONS
El teu fill/a...:			
Ha estat content durant el projecte, contant a casa que han fet amb il·lusió			
Ha mostrat interès a casa perquè aneu a visitar l'aula			
Ha adquirit aprenentatges de: mapa, identitat, cultures, diversitat			
S'ha interessat per la seua procedència, conèixer la família i saber de les seues arrels			
El projecte...:			
És útil i interessant per als infants			

Ha estat una bona iniciativa per a Infantil			
Ha aportat informació rellevant de cada nen/a tant per a ells com per a la família			
L'infant ha parlat en públic la seua llengua materna siga la que siga, mostrant interès per saber-la			
...			

Annex 3. Dossier de fitxes del Projecte

- PORTADA: Títol
- CONTRAPORTADES INTERIORS: arbre genealògic (Din A3)
- SOCIOGRAMA
- FITXA ENTREVISTES
- FITXA PARAULA – LLENGÜES
- FITXES: MAPA DEL MÓN I D'ESPANYA
- FITXES QUÈ HEM APRÉS?
  - On m'agradaria viure?
  - Diferenciem llocs
  - De quin lloc es tracta

PERSONA I LLOC: _____ DATA: _____

😊 Quin és el menjar típic? _____

😊 Quins són els jocs als que jugàveu allí? _____

😊 Quines característiques coneixes?
_____

😊 Quins instruments musicals hi ha? _____

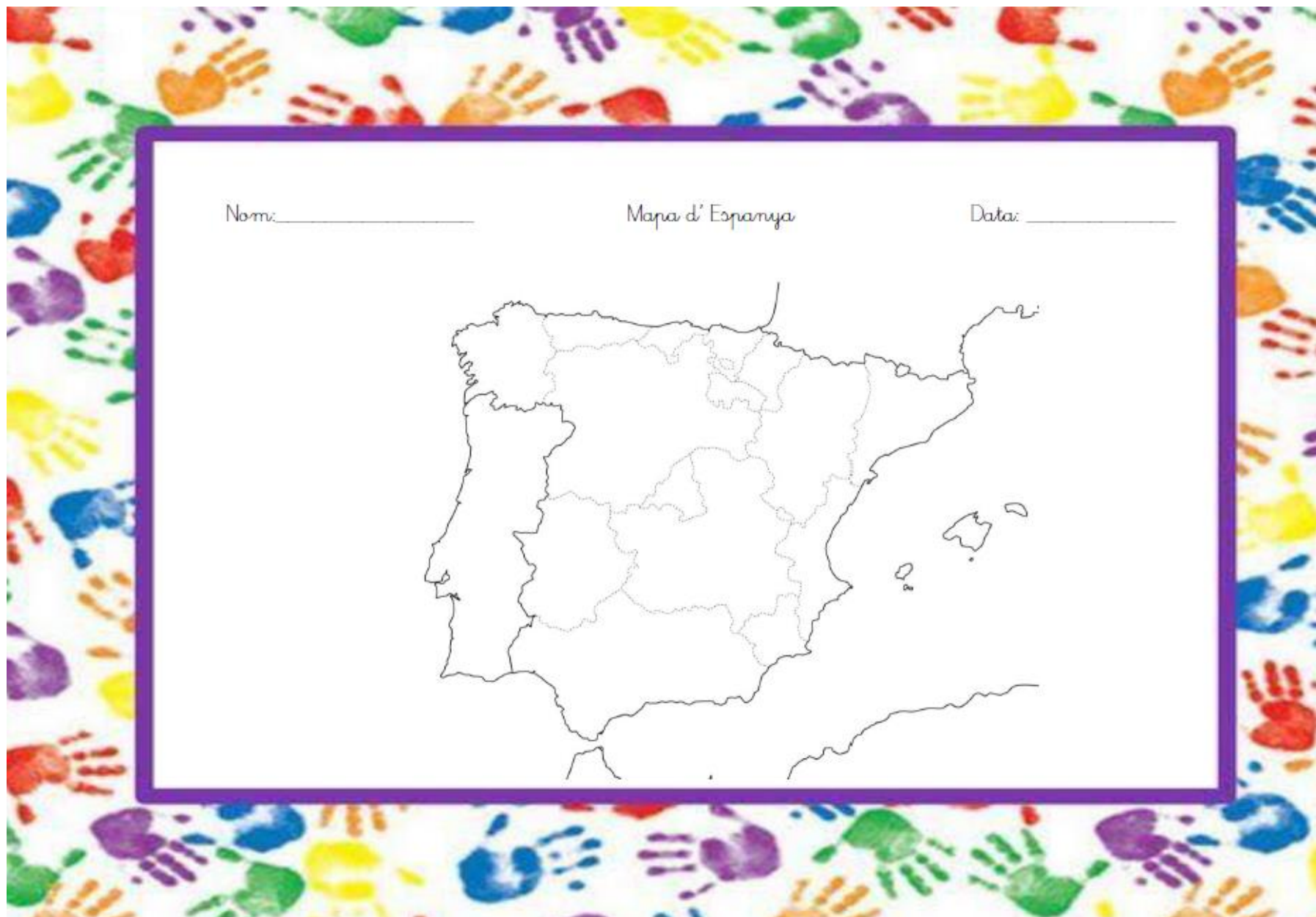
😊 Altres:

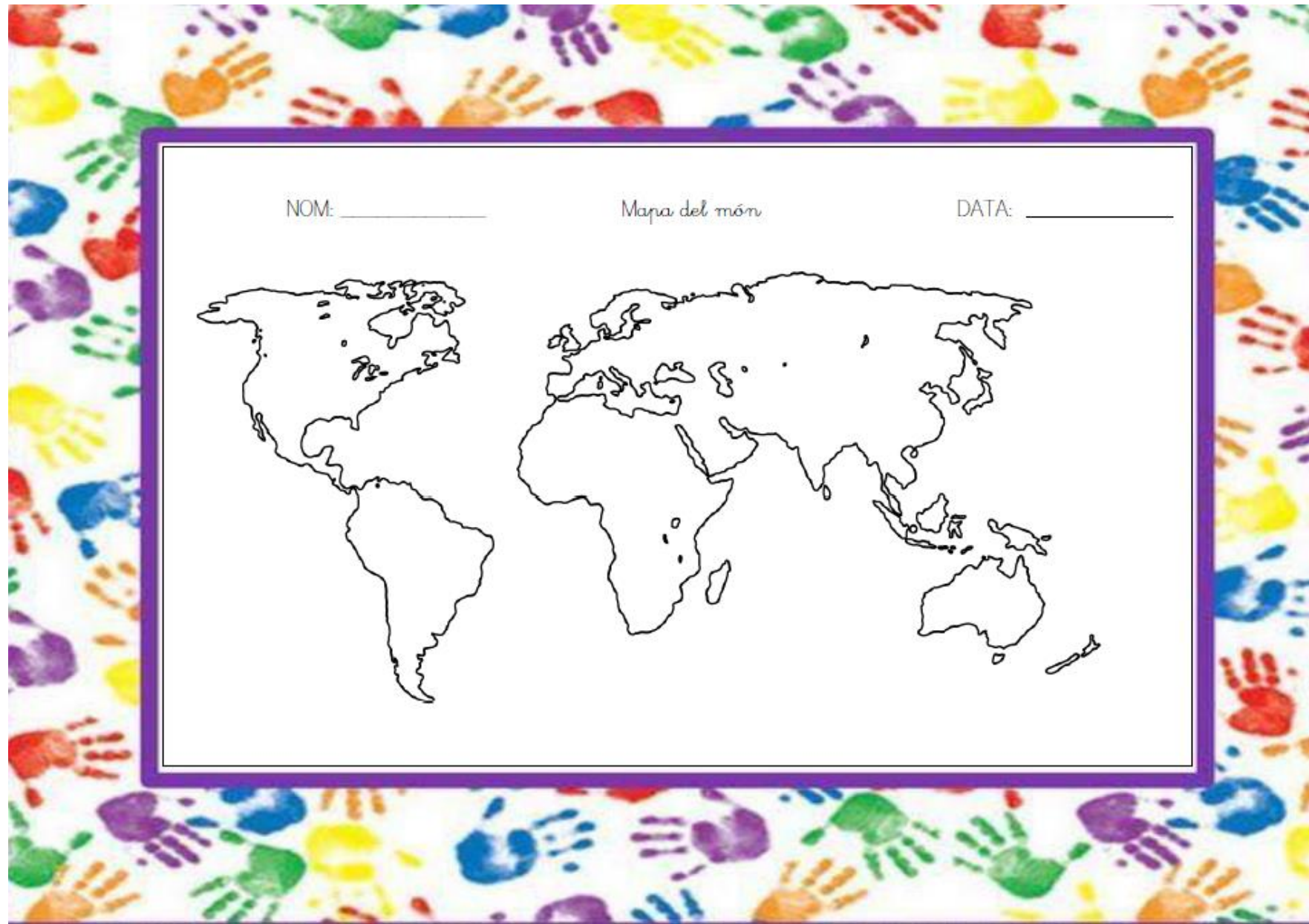
El que més m'ha agradat és ...

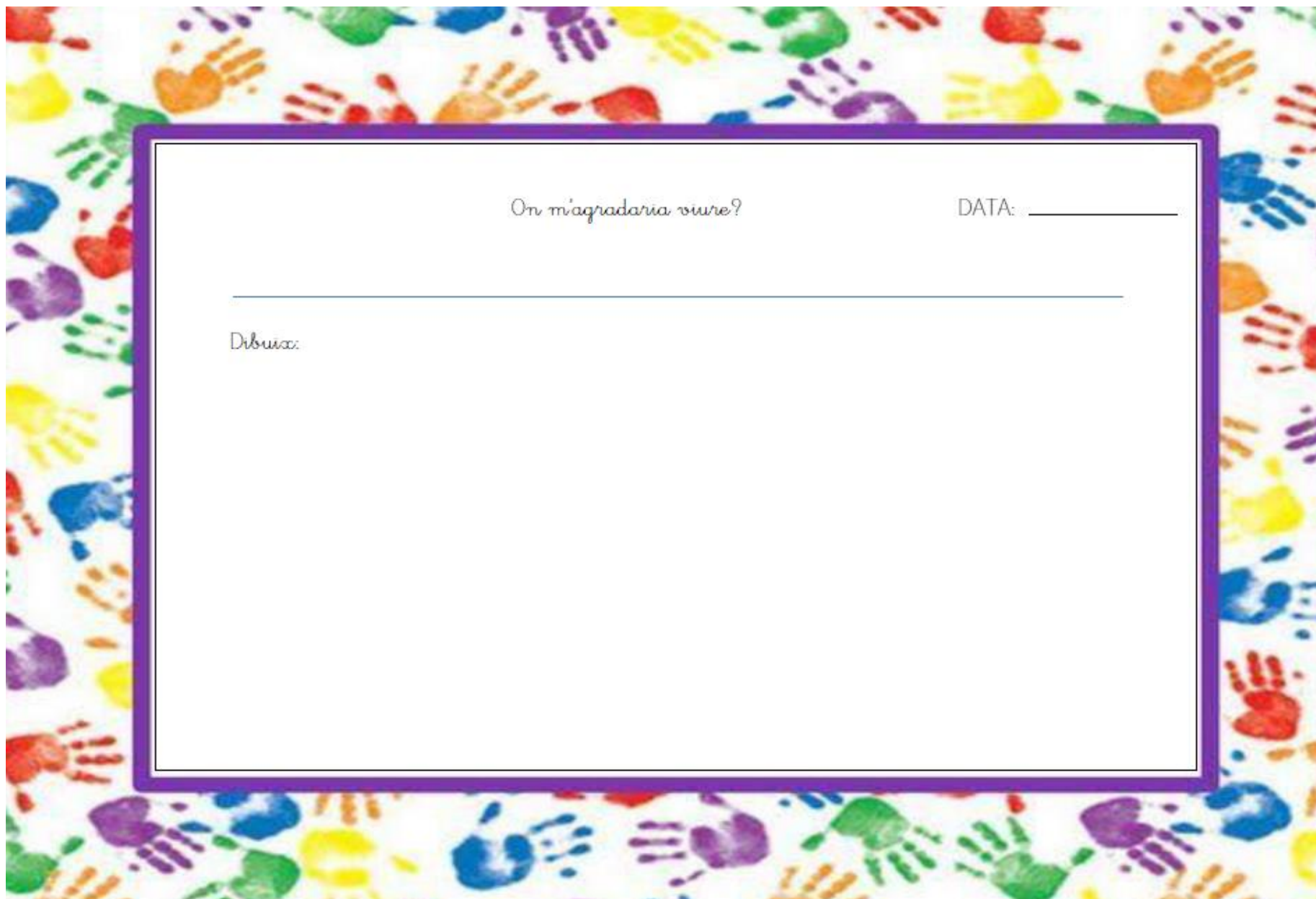
“Hola gos” en molts idiomes

DATA: _____

On m'agradaria viure?

DATA: _____

Dibuixa:

Diferenciem llocs: ciutat o poble?

DATA: _____

De quin lloc es tracta?

Fitxa conjunta oral

DATA: _____

